

Klapsko pjevanje u Dalmaciji i Istri

Krivičić, Lea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:888162>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Lea Krivičić
Klasko pjevanje u Dalmaciji i Istri
(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, svibanj 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Lea Krivičić

Matični broj: 0009073948

Klapsko pjevanje u Dalmaciji i Istri

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost i Talijanski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Estela Banov

Rijeka, lipanj 2021.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Klapsko pjevanje u Dalmaciji i Istri* izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Estele Banov. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Lea Krivičić

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Folklor i usmena književnost.....	2
3. Komunikacija usmenih izvedba.....	4
4. Etnomuzikologija ili glazbena folkloristika	6
4.1. Folklorna glazba.....	7
5. Klapsko pjevanje – usmena baština zaštićena UNESCO-om	8
6. Općenito o klapi i klapskoj pjesmi.....	10
6.1. Klapa.....	10
6.2. Glazbena obilježja klape.....	11
6.3. Klapski modeli	14
6.3.1. Tradicijska klapa	14
6.3.2. Festivalska klapa	15
6.3.3. Moderna klapa.....	16
7. Klapska pjesma	18
7.1. O izvorima klapske pjesme.....	19
7.2. Klapski repertoar	20
7.2.1. Izvorni napjevi	20
7.2.2. Nove skladbe.....	21
7.3. Teme klapskih pjesama	23
8. Festival dalmatinskih klapa u Omišu	25
8.1. Klape na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu	26
8.2. Repertoar na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu	29
9. Tradicijska folklorna baština Istre	31
9.1. Ples, sviranje i pjesma u Istri	31
9.2. Istarske narodne pjesme	33
10. Klapsko pjevanje u Istri.....	36
10.1. Narodne pjesme u izvedbama istarskih klapa	37
10.2. Festival klapa Istre i Kvarnera	39
10.2.1. Klape na Festivalu klapa Istre i Kvarnera	40

10.2.2. Repertoar pjesama na Festivalu klapa Istre i Kvarnera	42
11. Klapa <i>Pinguentum</i>	45
11.1. Kratka povijest klape <i>Pinguentum</i>	45
11.2. Repertoar klape <i>Pinguentum</i>	48
12. Zaključak	50
13. Popis literature	53
Izvori dobiveni terenskim istraživanjem.....	55
Internetski izvori	55
14. Prilozi.....	57
1. Prilog – Transkript intervjua s klapom <i>Pinguentum</i> (Buzet)	57
2. Prilog – Repertoar klape <i>Pinguentum</i>	65
Dalmatinske narodne pjesme.....	65
Pjesme dalmatinskih autora	66
Istarske narodne pjesme	67
Pjesme istarskih autora.....	68
Pjesme hrvatskih pop pjevača	69
Talijanske narodne pjesme	69
3. Prilog – Istarske i primorske pjesme izvedene na FDK-u Omiš.....	70
4. Prilog – Fotografije klape <i>Pinguentum</i>	71
15. Sažetak.....	74
Ključne riječi	74
Naslov rada na engleskom jeziku	74
Keywords.....	74

1. Uvod

U okviru ovog diplomskog rada pokušat će se prikazati tradicija klapskog pjevanja u Dalmaciji i Istri, s posebnim naglaskom na pojavu ovog fenomena na istarskom poluotoku. Uvodni dio rada posvećen je folklornoj, odnosno usmenoj književnosti, kao i specifičnoj komunikaciji usmenih izvedbi kojoj pripada i izvođenje klapske pjesme. S obzirom da je fenomen klapskog pjevanja primarno glazbene prirode, u radu se objašnjava i pojam etnomuzikologije i folklorne glazbe u Hrvatskoj.

Na početku teorijskog dijela rada donosi se i objašnjava značaj i vrijednost klapskog pjevanja kao dijela UNESCO-ve nematerijalne kulturne baštine. Zatim se pokušava objasniti pojam klape, njezina obilježja i različiti modeli. Fokus se u radu primarno stavlja na klapsku pjesmu koja je izvorno dalmatinskog podrijetla, pa se tako izdvajaju izvori klapske pjesme i teme koje se najčešće obrađuju u pjesmama. Nadalje, ukratko se objašnjava struktura i kronološki pregled Festivala dalmatinskih klapa u Omišu te se daje uvid u neke od najnagrađivanijih klapa koje su nastupale na festivalu s naglaskom na istarske i primorske. Također daje se i kratak uvid u narodne/autorske pjesme s istarskog i primorskog područja koje su se kroz niz godina izvodile na festivalu. Nakon toga, slijedi dio koji promatra pojavu klapskog pjevanja i klapske pjesme na istarskom poluotoku, s naglaskom na središnju Istru. Ukratko se osvrće na folkornu baštinu u Istri te se daje kratki pregled istarskih narodnih pjesama. Zatim se objašnjava tradicija klapskog pjevanja u Istri i analizira učestalost istarskih/primorskih narodnih pjesama u izvedbama klapa.

Uz teorijski dio, rad obuhvaća i istraživački dio u kojem se, analizom iskaza jednog od članova istarske klape *Pinguentum* dobivenim metodom intervjuja, i analizom podataka evidencije klapa i pjesama izvedenih na Festivalu klapa Istre i Kvarnera u Buzetu, pokušava dati uvid u praksu i promicanje klapskog pjevanja u Istri, s posebnim naglaskom na uvođenje narodnih pjesama na repertoar klapa.

2. Folklor i usmena književnost

Pojam folklor dolazi od engleskih riječi *folk* (puk, narod) i *lore* (znanost) i sačinjava pjesme, plesove, glazbala, rukotvorine, običaje, književnost i graditeljstvo nekog naroda. Svi su ovi elementi utkani u život svake ljudske zajednice te su usklađeni s mentalitetom i stilom života ljudi koji ih stvaraju, usvajaju i prenose usmenom predajom. Upravo je taj usmeni dio, prenošenje od usta do usta, s generacije na generaciju, dominantna karakteristika usmene književnosti koju se često naziva i folklornom ili narodnom književnošću.

Pod pojmom usmena književnost podrazumijevamo kazivane ili pjevane tradicijske uobličene tekstove koje susrećemo u živoj izvedbi ili u zapisu¹. Riječ je o književnosti koja se prenosi usmeno u izravnoj komunikaciji i tradicijski te zbog tog svojstva čini opreku prema pisanoj književnosti, čiji su tekstovi fiksirani i prenose se tzv. tehničkim načinima komuniciranja². Ono što se nameće kao velika dilema i problematika kod raznih autora jest upravo zapisivanje usmene književnosti. Upravo autorica Bošković-Stulli ističe kako je glavna karakteristika i autentičnost djela usmene književnosti njihova improvizirana izvedba u prirodnom situacijskom kontekstu koja uključuje interakcijsko sudjelovanje publike i raznih izvantekstovnih elemenata, te da takvo djelo, jednom zapisano ili snimljeno gubi značajnu kvalitetu umjetničkog djela. (Bošković-Stulli 1983, 184). No, autorica dodaje i napominje da iako taj tekst više nije identičan usmenoj izvedbi, ipak nastavlja svoj život na novoj razini te da i dalje čuva vezu s folklornom, usmenom osnovnom (ako je zapis teksta vjeran) (Bošković-Stulli 1983, 184).

Uz pitanje autentičnosti zapisivanja usmene književnosti, nameće se i pitanje njezine književne, odnosno umjetničke funkcije. U pisanoj književnosti estetska ili pjesnička funkcija jest ona dominantna i određujuća. Kada govorimo

¹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Usmena književnost
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63417>

² Ibidem

o folkloru, točnije o usmenoj književnosti, estetska (pjesnička) funkcija ne izostaje, ali se ne ističe kao dominantna. Usmena književnost živi u narodu te je uronjena u situacije stvarnog života i upravo tim situacijama i iscrpljuje i objelodanjuje razne funkcije. Tako će primjerice naricaljka imati emocionalnu funkciju, zaklinjanje magijsku, poslovice će karakterizirati neku životnu situaciju, a lirska će pjesma, balada, bajka ili zagonetka imati funkciju razonode³.

Jasno je da zapisivanjem djela usmene književnosti gubimo negdašnja značenja usmenih tekstova i udaljavamo se praktičnih funkcija i od izravnog konteksta, ali s druge strane čuvamo tekst od zaborava i u njima pronalazimo dotad nezapažena značenja (Bošković-Stulli 1983, 189). Dolazi do stavljanja estetske, odnosno pjesničke funkcije u prvi plan, ali to ne znači da zapis djela usmene književnosti zaprima samo tu funkciju. Bošković-Stulli naglašava kako poetička, pjesnička ili estetska funkcija zapisa i dalje naglašava i upućuje na usmeni kontekst (npr. pripjevi sugeriraju da se pjesma pjevala) te smatra da se ta izvorna i prirodna usmenost može održati ako se čitatelj barem djelomice uživi u specifičnu estetiku usmene književnosti i prihvati njezinu poetiku (Bošković-Stulli 1983, 196).

³ Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Usmena književnost
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63417>

3. Komunikacija usmenih izvedba

Usmene izvedbe jedne su od primarnih izvedba jednog naroda te često prikazuju i određuju narod i zemlju u kojoj se izvode. U raznim primarnim zajednicama i sredinama često su supostojali tekstovi oblikovani u usmenoj i pisanoj izvedbi, no ona koju možemo smatrati kao osnovnom i primarnom jest ona usmena (Banov-Depope 2011, 52). Ta je primarna izvedba poznata po tome što ju je izvodio kazivač ili pjevač koji je bio ujedno i izvođač nekog poetskog ili proznog teksta (Banov-Depope 2011, 52). Za razliku od pisanog teksta, izvođač je ovakvog teksta morao voditi računa o specifičnim komunikološkim zakonitostima interpersonalne komunikacije i vrednotama govorenog jezika, ali i ono što je još bitnije, prenijeti doživljaj teksta publici i izazvati neko osjećanje kod iste (Banov-Depope 2011, 52). Upravo je taj komunikacijski aspekt između izvođača i publike jedan od najistaknutijih i najznačajnijih faktora usmenih izvedba. Ta povezanost i povratna informacija koju izvođač dobiva od publike omogućuje i nastajanje novih inačica tekstova što dodatno naglašava komunikacijski aspekt usmene izvedbe (Banov-Depope 2011, 54). Isto tako, tekstovi raznih usmenih izvedbi često oslikavaju zajednicu, od bitne su im važnosti te se često izvode u nekim, za zajednicu bitnim trenucima. Često se ponavljaju i obilježavaju važne proslave i okupljanja što dovodi do toga da članovi zajednice pamte tekstove izvedba, kao i njihov način izvedbe koji uključuje ritmičke obrasce, melodiju u koju su uklopljeni, glasovni intenzitet i plesne pokrete koji ih mogu pratiti (Banov-Depope 2011, 57).

Uz sve navedeno, vrlo važnu ulogu koja se u novije vrijeme sve više ističe, igra i važnost empatijske povezanosti između izvođača i publike, ali i između članova koji sudjeluju u stvaranju te izvedbe. Takvim načinima izvedbe, često dolazi do memoriranja ritmičkih obrazaca koji predstavljaju tradicijske folklorne tvorevine svakog društva, ali i verbalnih elemenata koji se vezuju uz iste, što dovodi do osjećaja zajedništva i ima funkciju povezivanja članova zajednice

(Banov-Depope 2011, 61). Glazba, pjesma i ples, koji često prate i uključuju se u takve izvedbe, služe kako bi donijeli svojevrsni sklad između članova tih skupina, ali i kako bi dodatno naglasili interpersonalne veze i ojačali područje intersubjektivnosti među istima (Banov-Depope 2011, 61).

4. Etnomuzikologija ili glazbena folkloristika

Etnomuzikologija je posebna grana muzikologije koja se bavi istraživanjem folklorne glazbe svih naroda i svih zemalja. To je ujedno i znanost čiji je glavni cilj proučavanje narodne glazbe u svim njenim aspektima, od najstarije i one izvorne, do najnovije i komponirane narodne. Razvila se iz tzv. komparativne muzikologije, vrste rubnog područja između muzikologije koja proučava sve aspekte glazbe, i antropologije, znanosti o čovjeku, njegovoj kulturi. (Buble 2004, 42). Kao glavni predmet proučavanja etnomuzikologije, ističe se *etnoglazba* – narodna ili folklorna glazba koja označava tradicijsku glazbenu praksu najširih društvenih slojeva, a koju nalazimo kod mnogih naroda. Starije definicije određivale su *etnomuzikologiju* kao studij folklorne, narodne ili tradicionalne glazbe europskoga sela ili izvaneuropskih kultura, no danas prevladava teorija i praksa etnomuzikologije kao proučavanja društvenih i kulturnih aspekata glazbe i plesa u lokalnom i globalnom kontekstu⁴.

U novije je vrijeme, sve veći broj etnomuzikologa koji smatraju da predmet etnomuzikologije nije samo narodna glazba nego i glazbena kultura naroda kao povijesno-socijalni fenomen (Buble 2004, 45). Kao glavni zadatak etnomuzikologa nameće će potraga za izvornim tradicijskim glazbenim pojavama, pojavama koje su *odležale* među narodom i koje je narod nakon nekog vremena odabrao i *izbrusio* (Buble 1997, 31). Ono čemu istraživači rjeđe posežu jest istraživanje suvremenih pojava, no kada to ipak čine, čine kako bi upozorili da će nešto zbog svoje vrijednosti ostati i postati folklorom (Buble 1997, 31).

Kao posebna disciplina muzikologije, etnomuzikologija se može podijeliti na onu opću, koja proučava folklornu glazbu svijeta, te onu posebnu koja proučava glazbu manjih narodnih cjelina i koja spada u tzv. folklornu glazbu nacionalnog tipa.

⁴ Leksikografski zavod Miroslav Krleža - Muzikologija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42634>

4.1. Folklorna glazba

Glazba je do sredine 20. st. bila sastavni dio radne svakodnevnice. Ljudima je pjevanje uz rad bila motivacija za odmor, komunikaciju ili isticanje u društvu. Pjevanje u crkvi, javna okupljanja, druženja i zabave, sve su to bili načini izražavanja zajedništva i pripadnost određenoj društvenoj skupini (Vitez; Muraj, 2001, 410). Pjevanje su često pratili različiti instrumenti, karakteristični za određena područja. Takav je oblik glazbe bio usklađen s kvalitetom i stilom života ljudi koji su je stvarali, izvodili, učili i usvajali, a onda kasnije prenosili usmenom predajom. Bila je, i danas jest, usko vezano uz razna zbivanja i različite potrebe i funkcije u ljudskom životu, a možemo je svesti pod naziv folklorne ili narodne glazbe (Vitez; Muraj 2001, 409).

U kategoriju folklorne glazbe spadaju svekoliki stariji i noviji folklorni sadržaji, odnosno, mogli bismo reći, sve pjesme i svirke *koje se slobodno i spontano izvode, slobodno i spontano slušaju, prihvaćaju, usvajaju i dalje prenose* (Bezić, 1980: 634). Folklorna je glazba jedna od bitnijih elementa svakog naroda i zajednice te je izraz čovjekove potrebe za kreativnošću, igrom te zadovoljava njegove psihološke, društvene i kulturne potrebe. Kao njezina najčešća funkcija ističe se ona razonode i zabavljanja, kao i relaksacije nakon napornog rada.

Kada govorimo o folklornoj glazbi u Hrvatskoj nailazimo na vrlo heterogeno bogatstvo i šarolikost stilova pjesme, plesa i svirke, koje su posljedica prožimanja i susretanja raznih kultura. Stoga, kako bismo dobili cjelovitu sliku tradicijske, odnosno folklorne glazbe u Hrvatskoj, potrebno je usredotočiti se na specifičnosti pojedinih njezinih regija. Svaka regija odlikuje raznolikim oblicima pjevanja, od onog jednoglasnog koje je karakteristično za Međimurje i Podravinu, do višeglasnog, odnosno klapskog pjevanja, koje vežemo uz Dalmaciju, a u novije vrijeme i uz Istru i Primorje.

5. Klapsko pjevanje – usmena baština zaštićena UNESCO-om

Klapsko je pjevanje tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata.⁵ Ovaj fenomen kontinuirana je i stara pojava, a formira se sredinom 19. stoljeća, u doba kada je u punom jeku bio kulturni i glazbeni identitet mediteranskih gradića na našoj obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Klapsko pjevanje karakterizira poetski i melodijski segment. Poetski se odnosi na izvođenje tekstova koji su najčešće narodni napjevi prenošeni usmenom baštinom. U novije vrijeme, sve većom popularizacijom klapskog pjevanja i osnivanjem raznih festivala, obrađuju se razni tekstovi i sve češće dolazi do izvedba autorskih skladba. Dakle, izvode se razni lirski i epski tekstovi, koje razni obrađivači obrađuju i oblikuju u melodiju spremnu za pjevanje.

Nematerijalna kulturna baština nalazi se na UNESCO-vom reprezentativnom popisu s ciljem demonstracije raznolikosti kulturne baštine te podizanja svijesti o njezinoj važnosti⁶. Baština koja je dio toga popisa dragocjen je dio zemlje, zajednice i naroda iz kojega dolazi. Ona je reprezentativna, tradicionalna, trenutna i živa u isto vrijeme. Reprezentativna je od strane društva jer za razliku od materijalne kulturne baštine koju nije potrebno izvoditi, opstanak nematerijalne kulturne baštine isključivo ovisi o pojedincima koji ju prezentiraju⁷. Kulturna se baština, a pogotovo nematerijalna prenosi s generacije na generaciju, odnosno s koljena na koljeno. Ona je ostavština naših djedova i baka te naša ostavština nadolazećim generacijama, ona stvara i čini kulturni identitet, a to najbolje pokazuje fenomen klapskog pjevanja i klapske pjesme koji se s odmicanjem vremena i raznim tehnološkim inovacijama mijenjao i bio više ili manje zastupljen u zemlji, no zahvaljujući zaljubljenicima u klapsku pjesmu uspio se održati do dana današnjeg i dobiti počasno mjesto na UNESCO-vom popisu

⁵ Istria Sun – UNESCO – Nematerijalna baština <https://www.istriasun.com/istra/unesco>

⁶ UNESCO: Intangible cultural heritage. Purpose of the Lists <https://ich.unesco.org/en/purpose-of-the-lists-00807#representative-list-of-the-intangible-cultural-heritage-of-humanity>

⁷ UNESCO: Intangible cultural heritage: What is intangible cultural heritage? <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Godine 2012., na Međuvladinom odboru za nematerijalnu kulturnu baštinu, održanom u Parizu, jednoglasno je prihvaćen prijedlog da se klapsko pjevanje uvrsti na UNESCO-ov popis. Ovaj uspjeh potvrda je višegodišnjeg rada Ministarstva kulture, kao i stručnjaka iz područja etnologije, kulturne antropologije, folkloristike koji su dugi niz godina zagovarali uvrštavanje klapskog pjevanja na popis nematerijalnih kulturnih dobara.

Uz klapsko pjevanje, na popisu nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske nalazi se još četrnaest dobara, među kojima se nalaze još tri glazbeno-folklorna fenomena, karakteristična za tri regije u RH. To su redom: *Dvoglasje tjesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja* s područja Istre, *Bećarac*, vokalno – instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema, *Ojkanje*, višeglasno pjevanje karakteristično za područje Dalmatinske zagore te *Međimurska popevka*, tradicijski napjev Međimurja.⁸

⁸ Ministarstvo kulture i medija – Nematerijalna dobra upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/5337>

6. Općenito o klapi i klapskoj pjesmi

Ako bismo željeli izdvojiti najveći od svih dalmatinskih, ali i hrvatskih glazbenih fenomena, to bi zasigurno bilo klapsko pjevanje, odnosno dalmatinska klapska pjesma koju karakterizira spoj tradicijskog i popularnog s težnjom širenja izvan granica Dalmacije, te čak i šire, izvan granica RH (Ćaleta; Bošković 2011, 4). Pojam klapskog pjevanja vrlo je širokog opsega te dolazi u kompletu s pojmom klape. Kako klapa ne može bez klapskog pjevanja, tako ni klapska pjesma ne postoji bez klape te se zbog toga one smatraju nerazdvojivom, međusobno uvjetovanom cjelinom (Ćurin-Milin 2016, 31 prema Buble, 1991, 7).

6.1. Klapa

*Ako nema prijateljstva, nema ni klape. Prijateljstvo je osnov' da jedna klapa
dugo i dobro djeluje.*

Ante Barbača

Navedeni citat Ante Barbače govori o jednom od glavnih obilježja koje jedna klapa mora imati kako bi funkcionirala kao cjelina – a to je upravo prijateljstvo među članovima klape i ljubav prema klapskoj pjesmi. Upravo o prijateljstvu govori i sama etimologija riječi *klapa*. Riječ *klapa* (tal. *capulata*) potječe iz sjevernotalijanskog tršćanskog šatrovačkog dijalekta, a označava skupinu, družbu, družinu ljudi koji su vezani uzajamnim prijateljstvom (Ćaleta; Bošković, 2011, 5). Upravo je talijansko-hrvatska veza, ponajviše veza s Trstom, važnom trgovačkom lukom, rezultirala širenjem talijanskih oblika pjevanja i igranja u naše krajeve. Hrvatski su trgovci, dolazeći u Trst, imali prilike slušati raspjevane Talijane, ili su pak mogli uživati u sportskim igrama (*morra* – šijavica, *briškula* i *trešeta* – kartaške igre) (Ćaleta; Bošković, 2011, 5). Upravo je taj društveni kontekst, bio osnovica za zajedničko druženje kroz glazbu ili bilo koji drugi oblik druženja (igre, sport itd.). Potrebno je napomenuti da se u svojim počecima, ovaj način glazbenog komuniciranja, vezao isključivo uz muške

skupine. Bile su to manje skupine pjevača koje je vezalo veliko prijateljstvo, ali prvenstveno ljubav prema pjesmi i zajedničkom muziciranju. U tim su se skupinama tako moglo naći vrlo širok spektar zanimanja – od ribara i težaka pa sve do trgovca, obrtnika, učenika i studenata. Svi bi se oni okupljali najčešće u konobama, iz koje je i izniklo pravo klapsko *a capella* pjevanje.

Do samog uspostavljanja naziva *klapa* dolazi tek u vrijeme osnutkom *Omiškog festivala* 1967. godine, kada po prvi put bivaju upotrijebljeni termini *klapa* i *klapsko pjevanje*. Do tada klapa nije imala svoj službeni naziv, već se je često nazivala *kvartetom*, *kvintetom* itd. zavisno koliko je članova brojila. U Dalmaciji se tako, iz neformalnih i formalnih družina oformljuju prave klape kakve poznajemo i dan danas.

6.2. Glazbena obilježja klape

Klapa je naziv za skupinu od osam muškaraca koji danas pjevaju četveroglasno, rjeđe troglasno, u pravilu s jednim prvim tenorom (Povrzanović 1989, 90). Klapsku pjesmu započinje solo pjevač, odnosno prvi tenor. On pjesmi daje ugođaj, timbar i karakter pjesme. Njega prati drugi tenor u paralelnim tercama koji stvara dvoglasje. Na kraju se pridružuju bariton i bas te se na taj način formira četveroglasni slog homofone strukture (Milin-Ćurin 2016, 35). Bitno je napomenuti kako je u samim počecima klapskog pjevanja, baritonska dionica često izostajala. Ona se razvila daleko kasnije kao želja za obogaćivanjem glazbene vertikale i s potrebom da se, kako bi sami klapski pjevači rekli, *da ulja pismi*.

Klape se u većini slučajeva prepoznaju upravo po prvom tenoru. Njegov zaseban zvuk i stil vodećeg pjevača postaje glavnim i prepoznatljivim simbolom klape (Primorac 2010, 36). Prvi tenori moraju prvobitno biti vrlo dobro vokalno potkovani, a važno je da u pjesmu unesu i nešto *svojega*. Budući da se u klapskom svijetu kontinuirano ponavljaju pjesme koje se izvode na raznim festivalima i

smotrama, veoma se cijeni inovativnost prvog tenora da pjesmu izvede na svoj način i unese nešto novo i dosad neviđeno u klapsku izvedbu (Primorac 2010, 6). Kao još jedna od vrlo važnih osobina prvog tenora, ističe se i uvjerljivost, proživljenost teksta i duboka emocionalnost u samoj izvedbi pjesme (Primorac 2010, 36). Osim navedenih uloga prvog tenora, veoma se ističe i njegova uloga vođenja pjesme. Prvi tenor u pravilu započinje solo dionicu, nastupa sam, te zbog toga ima najveću odgovornost u izvedbi pjesme. Upravo je ta istaknuta uloga prvog tenora veoma važna jer se po njoj klapsko pjevanje razlikuje od svjetski poznatih korzikanskih, sardinijskih ili gruzijskih pjevanja, u kojima melodiju vode srednji, a ne gornji glasovi (Ćaleta; Bošković 2011, 10). U novije vrijeme nerijetko i drugi glasovi preuzimaju solističku dionicu. Jedan od primjera jest baritonska dionica pjevača Tomislava Bralića u klapi *Intrade*. (Milin-Ćurin, 2016, 37).

Dok se kod prvog tenora očekuje jaka osobna interpretacija, kod drugih se glasova najviše vrednuje grupna suradnja. Ono što se očekuje od ostalih pjevača jest da podupiru solističku dionicu prvog tenora i istovremeno obogaćuju njegovu kreativnu interpretaciju. No, da bi klapa uspješno funkcionirala, vrlo je važno da se prvi tenor sjedini s ostalim glasovima. Nijedan se glas ne smije pretjerano isticati, a opet do izražaja mora doći osobnost svakoga pojedinca (Primorac 2010, 37). Dakle, vrlo važan faktor u izvedbi klapske pjesme igra međusobna suradnja među članovima klape, kao i kontrola, mirnoća, stabilnost i ravnoteža koje zajedno čine osnovne estetske osobine klapskog pjevanja.

Vrlo važnu ulogu u klapi ima i njegov dirigent, odnosno koordinator cijele klape. On je katkad prvi tenor ili pak voditelj klape. Glasi kao najobrazovaniji pjevač u klapi jer je odgovoran za vođenje cijele klape u izvedbi (Primorac 2010, 36). Taj član klape najčešće dirigira na specifičan način jednom rukom, daje intonaciju na početku izvedbe, pazi na tempo i dinamiku te daje znakove rukom i očima pjevačima kada slijedi obrat u harmoniji, solistički dio ili pauza (Primorac 2010, 36).

Uz dirigenta, neke klape, koje imaju formalni karakter i koje nastupaju na raznim festivalima, često imaju i klapskog voditelja. On glasi kao glavni kreator klapskog repertoara, stila i načina pjevanja (Čaleta; Bošković 2011, 20). Voditelj može, ali ne mora biti glazbeno obrazovan, a često je pjevačima osoba od povjerenja, psiholog i pedagog.

Kao glavni zadatak svake klape ističe se stvaranje tzv. klapske *fuzije* glasova u kojoj se ne izdvaja nijedan glas, već se svi nalaze u idealnoj ravnoteži (Milin-Ćurin 2016, 36) O klapskoj fuziji ponajviše piše Jakša Primorac (2010) ističući da je pojam klapske fuzije *metafora za suradnju, prijateljstvo i jednakost među članovima grupe* (Primorac 2010, 38). Uz Jakšu Primorca, o klapskoj fuziji govori i jedan od najpoznatijih voditelja nekoliko uspješnih klapa Mario Markovina: *Bas treba biti zaokružen, pun; bariton treba biti tup; bariton i bas zajedno u kvinti trebaju biti kao 'bloketa' spojeni, ali okruglo, bez bridova, bez špiceva... U pravilu, moraš čut sebe i čovika do sebe. Tenor mora biti koliko je moguće lirski, a opet svaki poseban jer asocira na gradove – stilove: šibenski tenor je tamniji, niži, bliži belcantu; trogirski je otvoren; splitski falset (tamniji); dubrovački falset (svjetliji)* (Milin-Ćurin 2016, 36).

Razlikujemo dva tipa izvedba klapskih fuzija: izvedba glasne fuzije (deračko pjevanje) i izvedba tihe fuzije (*sotto voce* pjevanje). Deračko pjevanje podrazumijeva glasno pjevanje u kojemu se u visokim registrima ističu prvi tenori. Ton je često oštar, a sadržaji pjesama su šaljivi ili domoljubni. Na raznim festivalima i smotrama upravo ovaj oblik pjevanja izaziva efekt kod publike i često izazove snažniji aplauz (Primorac 2010, 44). Drugi oblik pjevanje je tzv. *sotto voce* pjevanje koje se smatra vrhuncem klapske fuzije. Ono zahtjeva visoku razinu glazbene sposobnosti te osobito razvijenu slušnu percepciju u području intonacije, timbra i harmonije (Primorac 2010, 44).

6.3. Klapski modeli

U posljednja dva stoljeća, vremenu u kojem se spominje i djeluje fenomen klape i klapskog pjevanja, svjedoci smo raznih promjena u području glazbe. Dolazi do sve većeg razvoja glazbenih stilova i žanrova što dovodi do toga da se pojava klapskog pjevanja, koja se u početku smatrala lokalnim glazbenim fenomenom, transformira u nacionalni, ako ne i globalni glazbeni fenomen (Ćaleta; Bošković 2011, 20). Ono što je nekad bilo spontano pjevanje u konobi uz čašicu dobrog vina, poprimilo je prestižan status i na taj se način populariziralo u cijelom svijetu. Uz tradicijsku klapu, koju smatramo izvornim oblikom klape, zahvaljujući osnivanju raznih festivala u Dalmaciji, počinju se razvijati festivalske klape. Danas možemo svjedočiti ovim dvjema klapama kojima se devedesetih godina prošlog stoljeća pridružio još jedan model, tzv. moderna klapa.

6.3.1. Tradicijska klapa

Ova klapu smatramo najstarijim klapskim modelom, a čini ju neformalna skupina pjevača koji povremeno pjevaju te na taj način usrećuju prvenstveno sebe i njeguju svoju ljubav prema klapskom pjevanju (Ćaleta 2016, 767). Spontano pjevanje i usmeno prenošenje tekstova i melodija neke su od osnovnih karakteristike ovog modela klape. Tradicijska klapa postoji i danas, a možemo ju čuti u manjim dalmatinskim gradićima, najčešće među stanovnicima starije životne dobi (Ćaleta 2016, 767). Vrlo je važno napomenuti da pod tradicijsku klapu ne ubrajamo spontana pjevanja neformalnih skupina na nekim događanjima i okupljanjima, kao ni pjevanje raznih klapa nakon susreta na festivalima ili prilikom druženja (Ćaleta 2016, 767).

Kao primjer prave tradicijske klape ističe se veloluška klapa *Hum*. U tom malom mjestu na otoku Korčuli tradicija klapskog pjevanja postoji još od vremena prije II. svjetskog rata, kada se na svakom uglu moglo čuti spontano pjevanje. Klapa je osnovana na inicijativu nekoliko bliskih prijatelja koji su

vrijeme kratili uz klapsku pjesmu, a u vrijeme ljetnih mjeseci, kada je Vela Luka bujala turistima, neformalno su se okupljali i zabavljali slušatelje (Ćaleta; Bošković 2011, 21). Iako uvijek neformalna skupina prijatelja koji pjevaju *za gušt*, klapa je odlučila okušati se na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. No, njihov je angažman na *Festivalu* trajao samo nekoliko godina, da bi se klapa nakon toga opet vratila svojoj izvornoj ulozi, ulozi tradicijske klape.

Ostale primjere tradicijskih klapa nalazimo u manjim mjestima po Dalmaciji, a moguće ih je čuti i u većim gradovima poput Splita i Zagreba. U Zagrebu je to klapa *Čežnja*, skupina starijih odseljenih Dalmatinaca koji se nostalgично prisjećaju svoje mladosti iskonskim načinom pjevanja (Ćaleta; Bošković 2011, 20). Uz navedenu klapu, bitno je spomenuti i *Faroske kantadure*, primjer tradicijske pjevačke klape kao najvećeg proizvoda hrvatske *world music* scene (Ćaleta; Bošković 2011, 20). Ovi pučki crkveni pjevači iz Staroga Grada na otoku Hvaru, posljednjih dvadesetak godina svijetu predstavljaju svoju ljubav prema klapskoj pjesmi. Nastupi u Londonu na festivalu *Religija svijeta (Sacred voices)*, nekoliko objavljenih CD-a u SAD-u, Francuskoj, svjedoče o njihovoj upornosti i nastojanju da se pučko klapsko pjevanje održi kao takvo. Izvornost i autentičnost ove klape najbolje se može oslikati kroz citat voditelja i samog inicijatora *Faroskih kantadura*, Stjepana Franetovića: *U načelu, mi nismo nikad ni za jednu pjesmu uzeli note i učili nego je sve bilo s uha na uho i na kraju svi skupa po uhu!* (Ćaleta; Bošković 2011, 20)

6.3.2. Festivalska klapa

Pojam *festivalska klapa* povezuje se s nastankom Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, 1967. godine. Prije pokretanja *Omiškog festivala*, broj aktivnih klapa bio je oko 15-ak, da bi se dvadesetak godina kasnije popeo na dvjesto registriranih, a danas broji čak više od četiristo aktivnih. Ovaj model klape, za razliku od tradicijske klape, čini formalno organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama (Ćaleta 2016, 767). Uz prijateljstvo i ljubav prema klapskoj

pjesmi, ovu klapu povezuje i spaja jedan zajednički cilj – kvalitetna izvedba. Kao jedne od najnagrađivanijih klapa na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu glase: muške klape *Ošjak* iz Vela Luke, klapa *Šufit* iz Splita te ženska klapa *Cesarice* iz Zagreba, klape koje su jedine u povijesti *Festivala* tri godine za redom bile apsolutni pobjednici (prva nagrada žirija i publike) (Ćaleta; Bošković 2011, 24).

Ovaj model klape karakterizira poznavanje široke vokalne glazbene literature, članovi su joj nerijetko glazbeno obrazovani i često njeguju razne stilove vokalnog glazbovanja (Ćaleta; Bošković 2011, 21). Pjevači često nastupaju u narodnim nošnjama kraja kojeg predstavljaju ili pak u jednakim kostimima kojima doprinose estetici javnog nastupa. Kako bi izvedba bila što kvalitetnija i kako bi ju pjevači što točnije izveli na svom javnom nastupu, brine voditelj klape koji odabire i pjevače i repertoar te klapu redovito uvježbava (Ćaleta; Bošković 2011, 21).

6.3.3. Moderna klapa

Uz tradicijsku i festivalsku klapu, bitno je spomenuti i modernu klapu koja svoje najdinamičnije promjene doživljava u zadnjem desetljeću prošlog stoljeća (Ćaleta 2016, 768). Niz socijalnih, kulturnih i političkih promjena devedesetih godine prošlog stoljeća dovode do velikih promjena u Hrvatskoj što se jasno odražava i na svijet klapskog pjevanja. Svoje mjesto u klapskom svijetu dobiva moderna klapa koja označava nešto inovativno, ali i eksperimentalno. Ove se klape počinju poigravati različitim vokalnim stilovima tradicijske, klasične, a ponajviše popularne glazbe. Klapa ulazi u svijet popularne glazbe, a njezin se uspjeh više ne mjeri po uspjesima na festivalima, već razinom medijske eksponiranosti. Uloga voditelja se pomalo gasi, a njega zamjenjuju pjevači koji sami odabiru i uvježbavaju repertoar koji im odgovara. Pjevači su najčešće obrazovani mladi ljudi koji su svoje iskustvo u klapskom pjevanju stekli slušajući nastupe i nosače zvuka pojedinih renomiranih klapa. Upravo ovi pjevači svojim načinom pjevanja i prezentiranja osvajaju novu publiku – mladu obrazovanu

publiku koja je naučena na način pjevanja koji zahtjeva potpunu pažnju za vrijeme izvedbe (Ćaleta; Bošković 2011, 33).

Nova publika traži i zahtjeva drugačiji oblik koncerata pa se tako počinju osnivati veliki koncerti u dvoranama, kazalištima, stadionima, na kojima sudjeluju brojne moderne klape. Kao najbolji primjer takvog događaja je čuveni koncert *Ne damo te pismo naša*, održan 2005. godine na stadionu *Poljud* u Splitu. Rasprodani koncert i veliki profit bili su samo poticaj organizatorima da prošire ovakav oblik događanja u ostale ambijente. Tako nastaju koncerti u čuvenoj *Areni* u Puli, na stadionu *Šalata* u Zagrebu, a zbog sve veće popularizacije moderne klape, Festival dalmatinskih klapa u Omišu pokreće *Večer popularnih skladbi* (Ćaleta; Bošković 2011, 39).

Klapsko se pjevanje počinje probijati u cijeloj Hrvatskoj, ali i van granica *Lijepa naša*. Po uzoru na Dalmaciju nastaju mnogobrojne klape u Zagrebu i Rijeci, a upravo ti gradovi postaju nova središta klapskog pjevanja uz Dalmaciju i otoke. Počinju se probijati klape poput klape *Cambi*, koja ostvaruje suradnje s popularnim hrvatskim pjevačima poput Zlatana Stipišića - Gibonija, Tedija Spalata i Olivera Dragojevića, klape *Kampanel*, koja javnosti postaje poznata obradom skladbe Dine Dvornika *Zašto praviš slona od mene* te klape *Iskon* i *Sv. Florijan*, koje nerijetko bivaju višestruko nagrađivane na raznim festivalima popularne glazbe (Ćaleta; Bošković 2011, 39).

7. Klapska pjesma

Klupske su pjesme homofoni *a capella* napjevi, prepoznatljivi po svojoj unutrašnjoj glazbenoj strukturi. Obilježava ih specifično kretanje melodijskih linija glasova, harmonijska konstrukcija i sadržaj tekstova napjeva (Ćaleta; Bošković 2011, 10). Pjesme se najčešće izvode u četveroglasju i to tako da pjesmu započinje gornji, vodeći glas, njega zatim prati drugi glas u paralelnim tercama, da bi im se na kraju pridružili treći i četvrti glas kojima je funkcija stvaranje harmonije i popunjavanje akorda. (Milin-Ćurin 2016, 48). Ritam klapskih pjesama je najčešće slobodan, a pjesme su strofične.

Klupska se pjesma osnutkom *Omiškog festivala* uvelike popularizira i mijenja. Počinju se osnivati razne klape koje počinju pjevati različitim stilovima. Sve ove promjene iziskuju određenu klasifikaciju dalmatinske klupske pjesme. Upravo to čini stručno uredništvo *Omiškog festivala*, na čelu s Jerkom Bezićem, Ljubom Stipišićem, Eduardom Tudorom, Josipom Veršićem i Radovanom Vidovićem. Ovaj tim ljudi izrađuje klasifikaciju izvedenih napjeva prema njihovim obilježjima i s obzirom na njihovo podrijetlo. Klupska se pjesma tako dijeli na devet kategorija: I. dalmatinsku (tradicionalnu) klapsku pjesmu, II. dalmatinsku klapsku pjesmu s elementima crkvenog pjevanja, III. dalmatinsku klapsku pjesmu s elementima talijanske, odnosno šire mediteranske melodike, IV. komponiranu dalmatinsku klapsku pjesmu, V. melodiku budnice, VI. pjesmu iz šire unutrašnjosti, VII. pjesmu iz starijeg sloja folklorne glazbe sjeverne Dalmacije, VIII. pripovjednu, običajnu, obrednu pjesmu koja se izvodi u klapi i pjeva poput klapskih pjesama, IX. pjesmu iz svijeta starih šlagera (Milin-Ćurin 2016, 51 prema Kljenak; Vlahović 1979, 19)

7.1. O izvorima klapske pjesme

Na razvoj prave dalmatinske klapske pjesme utjecali su brojni utjecaji, odnosno glazbeni fenomeni. Pretpostavlja se tako da je na oblikovanje klapske pjesme utjecao veliki broj izvora, od kojih se kao osnovni navodi fenomen liturgijskog i paraliturgijskog pjevanja zapadnog obreda – organiziranu glazbenu djelatnost urbanih sredina na području Dalmacije (Ćaleta 2011, 766). Osim ovog, navodi se niz ostalih izvora koje su među prvima pokušali klasificirati Silvije Bombardelli i Lovro Županović. Njihova je kategorizacija jednostavna, ali navodi na širok spektar glazbenih pojava koje su izravno utjecale na oblikovanje klapske pjesme. U referatu *Neke karakteristike gradske dalmatinske pjesme* Silvije Bombardelli izvore dalmatinske klapske pjesme dijeli na:

1. gregorijanski koral,
2. pjesmarice iz vremena narodnog preporoda sredinom 19. stoljeća,
3. talijanski (mediteranski) izvori i utjecaji,
4. pjevanje u Dalmatinskoj zagori,
5. masovna pjesma,
6. šlageri sa svojstvima narodne pjesme (Ćaleta; Bošković 2011, 8).

Drugu, novu kategorizaciju čini Nikola Buble u *Zborniku dalmatinskih klapskih pjesama III*. Njegova se kategorizacija u mnogome poklapa s Bombardellijevom, a jedino što Buble nadodaje je jedan noviji utjecaj na dalmatinsku klapsku pjesmu – suvremeni estradni i disko repertoar popularnih dalmatinskih klapa, šlageri s festivala zabavne glazbe u Splitu te novo uglazbljene dalmatinske pjesme koje su svoju praizvedbu imale na festivalima u Omišu (Ćaleta; Bošković 2011, 8).

Bitno je napomenuti da su prethodne dvije klasifikacije napisane u prošlom stoljeću kada su u najvećem jeku bile festivalske klape. Danas je situacija nešto drugačija: festivalska klapa i dalje živi, no probija se i tzv. moderna klapa sa svim svojim obilježjima. Uz globalizaciju i sve lakšu dostupnost informacija dolazi do

toga da se klapama olakšava pristup raznim izvedbama te najrazličitijim primjerima tradicijske i popularne glazbe svijeta. Uz *YouTube* i razne druge online platforme, pjevači raznih klapa mogu doći do takvih izvedba i elemente istih upotrijebiti u svojim izvedbama ili ih pak obraditi na neki svoj način.

7.2. Klapski repertoar

Pojmovi *dalmatinska klapska pjesma* i *izvorni napjevi* brojni suvremeni etnomuzikolozi i glazbeni stručnjaci koriste i smatraju pod isto. Tome je tako upravo zbog razloga što pod *pravom* klapskom pjesmom smatraju upravo izvorne napjeve *od nekada*, koji opravdavaju status nematerijalne kulturne baštine i ne podliježu novim, modernim trendovima u klapskoj praksi. Uz izvorne napjeve koje vežemo uz sam početak klapske pjesme, u novije vrijeme počinju dolaziti do izražaja i novi napjevi, odnosno nove skladbe koje odlučuje u svoj repertoar uvrstiti velik broj klapa.

7.2.1. Izvorni napjevi

S osnivanjem *Omiškog festivala* raste i interes za sakupljanjem građe, odnosno raznih izvornih napjeva. Prvih dvije godine ne ostaju sačuvani podaci o izvedenim naslovima, ponajviše zbog orijentiranosti na klapu koja osvaja festivalske nagrade, a ne na napjev koji izvodi. Prvi potpuni popis napjeva izvedenih na *Festivalu*, sastavljen je 1970. godine. Tada je na *Festivalu* izvedeno 55 različitih naslova, a od tih jedan se pripisuje Petru Vasiljeviću s obradom napjeva *Kad je lijepa Mande* (Grgić 2006, 114). Narednih godina, raste broj napjeva izvedenih na *Festivalu*, a počinju se i bilježiti obrađivači napjeva, što nije bio slučaj prethodnih godina. No, takav porast bilježit će se sve do 1987. godine kada naglo pada broj prijavljenih izvornih napjeva. Od tada pa sve do danas, broj novo prijavljenih izvornih napjeva varira od 15 do 30 naslova (Grgić 2006, 114).

Na izvornost i autentičnost ovih napjeva uvelike ukazuje i način izvedbe tijekom prošlosti *Festivala*. Izvorni su se napjevi u većini slučajeva izvodili u formi spontanog pjevanja, a još češće u jednostavnim harmonijskim obradama. Upravo zbog te jednostavnosti i autentičnosti, neki su napjevi doživjeli razne obrade od velikog broja klapa, a među najizvođenijima izdvajaju se tri napjeva: *Garlica je propivala*, *Jabuko rumena* i *Mare moja, moj uzorje*. Uz ove, valja spomenuti i napjeve poput *Dobro jutro, ca se ne javijes* u obradi Josipa Veršića s ukupno 16 izvedbi na *Festivalu*. Zatim, napjev *Da bi udrile sve fortune* u obradi Nikole Bublea i *Rumen đule, ne truni se na me* u obradi Ante Barbače te napjev *Dojdi u krilo moje*, koji je na *Festivalu* izveden tijekom 13 festivalskih godišta (Grgić 2006, 119).

7.2.2. Nove skladbe

Samo godinu dana nakon osnutka *Omiškog festivala* (1968.) razvija se jedan od najvažnijih projekata, a to je osnivanje *Večeri novih skladbi na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu*. Počinje se promovirati drugačija, nova dalmatinska pjesma, pa tako nastaju nazivi poput *novokomponirana dalmatinska pjesma, nova pjesma, komponirana pjesma, naručena pjesma, specijalno pisana za festival* i sl (Grgić 2006, 145). Otvaranje ovakve posebne večeri na *Festivalu* otvorilo je priliku raznim kompozitorima da se okušaju u novom glazbenom izričaju. Među prvima koji se okušao u takvim vodama, spominje se Duško Tambača koji se može podičiti sa čak deset takvih naslova. Uz njega, spominju se i skladatelji poput Domagoja Lepoglaveca i Rajmira Kraljevića koji su skladali glazbu za napjev *Da mi je umrit* i skladatelji Josip Kaplan i Silvije Bombardelli koje vezujemo uz napjev *Ružice rumena* (Grgić 2006, 145). U počecima *Festivala* bilo je i skladatelja koji su sami sastavljali stihove i glazbu. Jedan od takvih je neizostavni Ljubo Stipišić Delmata koji je najveći otklon napravio svojom prvom festivalskom skladbom *Dalmatino, povišću pritrujena* (1973.), kada je iz temelja promijenio svoj jezični i glazbeni leksik. Kada je prvi puta izvedena, skladba je

izazvala sablazan klapske struke. Opisivali su je kao *neobičnu kadencu s kromatskim prohodom u baritonu* – koja je za tadašnje klapsko uho bila neprihvatljiva (Ćaleta; Bošković 2011, 15). No, usprkos početnim odbijanjima, skladba je postala jedna od najizvođenijih te se i danas može naći na repertoaru mnogih klapa. Uz ovu, vrijedi spomenuti skladbu *Sutra će te ponit* koja koju je napisao Jakša Fiamengo, a uglazbio Đino Mladineo i Krešimir Magdić te pjesme *Sušna zikva na školju* (K. Magdić), *Loza u škripu* (R. Kraljević), *U polju se mala* (D. Fio) *'Vo je naša zem'ja* (M. Čačija), *Golubice bila* (D.Fio), *Da biš bjonda znala* (V. Mikelić, Lj. Stipišić), koje rijetko koja klapa nema na svom standardnom repertoaru (Ćaleta; Bošković 2011, 15). Nadalje, kao vrlo popularne u vrijeme Domovinskog rata, istaknule se razne domoljubne skladbe. One posebno vrijedne i dopadljive zadržale su se i dan danas, a jedna od tih je i himna *Omiškog festivala* i grada Omiša – *Omiška stina* Dušana Šarca, čije stihove potpisuje Pero Picukarić. Uz ovu, veliku popularnost stekla je i *Vjerujem u te, sveta zemljo moja* Duška Tambače, za koju je stihove sastavio Danko Angjelinović (Grgić 2006, 150).

Osim ovih starijih dalmatinskih skladbi, noviji su obrađivači posezali i za predlošcima novijeg datuma, koji se mogu klasificirati pod kategoriju dalmatinskog *popa*. Takve skladbe izvorno izvode Oliver Dragojević (*Pismo moja*), Zlatan Stipišić Gibonni (*Projdi vilo, Tajna vještina*), Hari Rončević (*Kada jednom ovom zafalim se tilu*), Giuliani (*Jugo*), Tedi Spalato (*Izličić me*) i Goran Karan (*Od ljubavi san duša ranjena*). U izvedbama takvih skladbi, najveću ulogu najčešće poprima solist te u obradama povremeno dolazi do tzv. *deklapizacije* kojom se klapa pretvara u prateća vokale (Milošević 2006, 226 -227). Uz obrade skladba dalmatinskog *popa*, nekoliko je primjera obrada koje nisu temeljene na predlošku dalmatinskog podrijetla. Najčešće su to *rock* skladbe izvođača Parni Valjak (*Sve još miriše na nju*), Stampeda (*Jadranska sol*), Bijelog Dugmeta (*Loše vino*), čiji je izričaj oslonjen na standardni hrvatski jezik, što uvelike smanjuje klapsko obilježje pojedine izvedbe (Milošević 2006, 229).

7.3. Teme klapskih pjesama

Čovjek je uvijek pjevao iz ljubavi, a najčešće o ljubavi. Tome je tako i u slučaju klapskog pjevanja i tematike koja se najčešće može naći u raznim dalmatinskim pjesmama. Upravo je *ljubav* tema koja je najčešće opjevana u narodnim pjesmama, a najčešće iz razloga jer tekst prožet temom ljubavi dočarava čitav spektar emocija – od poetskog preko vedrog, optimističnog i šaljivog, pa čak i do pretjerana sentimentalizma i patetike. Takvi su ljubavni tekstovi često u sebi sadržavali prikrivene, ali jednostavne poruke kojima su pozivali na vjernost i beskompromisan suživot (Ćaleta; Bošković 2011, 18). Uz pjesme ljubavne tematike, na repertoaru nekih klapa, mogle su se naći nešto rjeđe i pjesme radne tematike (*Ej, targačice, targojte ga hlodom*) ili pak uspavanke (*Zaspalo je siročće*).

Danas se pak, na repertoaru dalmatinskih klapa pronalazi vrlo raznovrsni opseg tematika. Teme koje opisuju rođenje dalmatinskog čovjeka (*Rodija se sin*), mladenaštvo i djevojaštvo, socijalne prilike (*Kad smo digli cr'jenu kapu na sikiru*), vjerske i nacionalne teme (*Na omiškoj stini*) pa sve do najtužnijih tema depopulacije (*Sušna zivka na školju*) i smrti (*Sutra će te ponit*) (Ćaleta; Bošković 2011, 19). Rijetkost nisu ni klapske pjesme koje pjevaju o ljepotama dalmatinskog pejzaža (*Kampaneli*), o ribarskom životu (*Ostav' se više mora*) ili pak o važnim povijesnim događajima (*Kod Lepanta*). Važno je pritom napomenuti kako tekst ovih pjesama najčešće vuče korijene čakavskih pjesnika, koje su uglazbili uvaženi skladatelji, a otpjevale mnogobrojne klape. Neki od najpoznatijih književnika su Komižanin Jakša Fiamengo, Ižanin Slavko Govorčin, Bračanin Ante Nižetić i Stjepan Pulišelić, Hvaranin Ljubo Stipišić, Pere Ljubić i Hvaranka Lucija Rudan (Ćaleta; Bošković 2011, 19).

Što se pak tiče tekstova koje izvode moderne klape, moguće je uočiti veliki zaokret i promjenu. Klape svoje skladbe najčešće izvode uz instrumentalnu pratnju, a cilj tekstova je privući što brojniju publiku i postati što emitiranija skladba na valovima raznih radio postaja. Zbog takvih prioriteta rađaju se

šablonski tekstovi koji sadrže prepoznatljive motive dalmatinskog života. Nerijetko se tako mogu naći motivi masline, mora, sunca, vina i ljubavi prema Dalmaciji, koje nalazimo u samim naslovima sljedećih pjesama – *Maslina je neobrana* i *Da te mogu pismom zvati* (klapa *Maslina*), *Croatia iz duše te ljubim* (klapa *Intrade* i Tomislav Bralić) (Ćaleta; Bošković 2011, 19).

8. Festival dalmatinskih klapa u Omišu

Klapa je krug, a središte mu je u Omišu.

Jakša Fiamengo

Ovim je stihovima, jedan od najplodnijih i najizvođenijih autora stihova klapskih skladbi, Jakša Fiamengo, opisao koliko *Omiški festival* znači klapskom pokretu. Od 1967. godine pa sve do danas, *Omiški se festival* smatra ključnim elementom promoviranja klapskog pjevanja, kao i jednim od glavnih pokazatelja problematike pitanja folkora, folklorizma, amaterizma te narodne i masovne kulture u suvremenom povijesnom kontekstu (Povrzanović 1989, 92 prema Marošević 1988).

Festival je pokrenut idejom nekolicine omiških entuzijasta s ciljem pružanja što bogatije turističke ponude, ali i namjerom da se klapska pjesma očuva kao narodna baština i prenosi s generacije na generaciju. Uloga najvećeg zanesenjaka, vizionara i osobe koja je najzaslužnija za pokretanje *Omiškog festivala* pripala je Frani Frankoviću (Ganza 2017, 17). *Festival* ubrzo poprima ozbiljan karakter te uvodi stručni žiri koji i dan danas utvrđuje broj pjevača i izvedbenih napjeva, kao i ekskluzivnost *a capella* pjevanja (Ćaleta; Bošković 2011, 27). S godinama uvelike se mijenja repertoarni, ali i izvođački dio programa. Uvode se *Večeri novih skladbi*, *Večeri debitanta*, *Večeri izvornih napjeva*, a sa sve većom popularizacijom dolazi i do osnivanja *Večeri popularnih skladbi* i *Večeri klapa iz hrvatskog iseljenništva*. Kao još jedan od važnijih iskoraka ka popularizaciji ovog festivala ističe se i izravni televizijski prijenos *Finalne večeri* na Televiziji Zagreb, kao i uvođenje posebne večeri *Superfinala* 2011. godine u kojem su se po prvi puta u povijesti *Festivala* našle klape triju kategorija – muške, ženske i mješovite klape koje su prema glasovima publike na trgu, ali i glasovima gledatelja pred malim ekranima izabrane pobjednikom nad pobjednicima (Ganza 2017, 43). Također, važan segment u radu ovog festivala predstavlja i izdavaštvo: tri zbornika s preko 900 napjeva, godišnji katalozi,

edicije pojedinih skladatelja i obrađivača svjedoče o velikoj aktivnosti *Festivala* (Ćaleta; Bošković 2011, 27).

8.1. Klape na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu

Po pozornicama je ovog renomiranog festivala, u ovih se pedeset i sedam godina njegova postojanja prošao velik broj dalmatinskih klapa, ali i klapa iz ostalih krajeva *Lijepa naša*. U ovom će se poglavlju pokušati istaknuti neke od najtrijumfiranijih klapa, a poseban će se naglasak staviti na klape iz Istre i Hrvatskog Primorja koje su zabilježile svoj nastup na *Omiškom festivalu*.

Budući da je klapska pjesma vuče svoje korijene iz dalmatinskog kraja, ne čudi činjenica da su najveći broj nastupa zabilježile upravo dalmatinske klape. Kao jedna od najnagrađivanijih, najuspješnijih i najdugovječnijih klapa ističe se klapa *Trogir* koja broji čak dvadeset osam nagrada stručnog ocjenjivačkog žirija. Ova je klapa, na čelu s poznatim prodornim tenorskim glasom Vinka Coce, već u prvim godinama visoko podigla ljestvicu i postala institucija nadolazećim klapskim generacijama. No, Vinku Coci se kvalitetom ubrzo približio tenor klape *Sinj*, Stipe Breko, koji je sa svojim klapašima nastupao na *Festivalu* dulje od tri desetljeća osvojivši više od petnaest nagrada (Ganza 2017, 236). Uz ove klapske divove, potrebno je spomenuti jednu od najstarijih dalmatinskih klapa, ali i najtrofejnijih klapa s više od dvadeset raznih trofeja, klapu *Filip Dević* iz Splita (Ganza 2017, 163). Uz ovu splitsku klapu, svoju su slavu na *FDK-u Omiš* gradile i druge dvije splitske klape, klapa *Šufit* i klapa *Cambi-Kaštel Kambelovac*. Klapa *Šufit* može se pohvaliti s čak četiri Zlatna štita te značajnom nagradom za izuzetan doprinos dalmatinskom klapskom pjevanju, dok je klapa *Cambi* jedina klapa koja je apsolutnu pobjedu slavila čak četiri puta (Ganza 2017, 178). Uz ove muške klape, svoje su mjesto na *Festivalu* osamdesetih godina izborile i ženske klape. Prva od njih je klapa *Zadranke* koja '84 postaje apsolutna pobjednica osvojivši prvu nagradu stručnog žirija i publike (Ganza 2017, 157). U tim prvim godinama,

uz klapu *Zadranke*, ističe se i ženska klapa *Filip Dević* iz Splita koja je na *Festivalu* nastupala dvadeset i pet puta, od kojih se pet puta popela na sam tron omiške pozornice. Svoje su mjesto pod omiškim nebom pronašle i Dubrovčanke iz ženske klape *FA Lindo* koje su, prema komentaru jednog njihovog obožavatelja, *nešto najljepše što se Dubrovniku moglo dogoditi* (Ganza 2017, 568). Uz ove djevojke iz Dubrovnika, svojim uspjesima istaknule su se djevojke iz klape *Neverin* iz Kaštel Lukšića. Ove su klapašice pet puta osvojile prvo mjesto stručnog žirija, a na *Festivalu* su nastupale šesnaest puta.

Da klapska pjesma seže i dalje od Dalmacije, pokazale su višestruko nagrađivane ženske klape iz Zagreba. Jedna od njih je klapa *Cesarice*, koja je svoj put na *Omiškom festivalu* započela davne 1995. godine, a o njihovoj kvaliteti govori činjenica da su tri puta odnijele naslov apsolutnih pobjednica. Tih godina, prvi puta se na *Festivalu* pojavljuju i djevojke iz klape *Dišpet*. Ove klapašice nose status čuvarica kulture, jer se ne njihovom repertoaru mogu naći samo izvorne *a capella* pjesme, a tome u prilog govore dva nosača zvuka na kojima se nalaze zaboravljeni narodni napjevi u obradi najboljih hrvatskih obrađivača (Ganza, 2017, 358). Uz ove dvije zagrebačke klape treba spomenuti još jednu, klapu *Korjandul* koja se četverostrukom uzastopnom pobjedom upisala u povijest *Festivala* i postigla nešto što nijedna druga klapa nije uspjela u prvih pola stoljeća (Ganza 2017, 400).

Iako je *FDK Omiš* naglasak prvenstveno stavljao na dalmatinske klape, kroz ovaj dugi niz godina na festivalu se izmijenio velik broj klapa iz ostalih krajeva, a među njima istaknule su se i klape iz Istre i Primorja. Kao prva istarska klapa ističe se klapa *Medulin* koja se na *Festivalu* predstavila 1971. godine. Šest godina nakon uslijedio je nastup klape *Umag*, a pravi *boom* istarskih i primorskih klapa počinje početkom devedesetih godina (Ćaleta; Bošković 2011, 29). Godine 1990. pojavljuje se ženska klapa *Luka* iz Rijeke koja glasi kao jedna od najnagrađivanijih ženskih klapi na *Festivalu*. Klapa je od ukupno dvadeset i jednog nastupa, osvojila čak osamnaest nagrada, od čega su čak pet bile prva

nagrada žirija. Godine 1997. na *Festivalu* se prvi put predstavlja još jedna klapa *Teha*, prva primorska ženska klapa s otoka Cresa. Ove se Cresanke mogu pohvaliti jednim Zlatnim štitom i naslovom najboljih debitantica (Ganza 2017, 328). Iste godine na Omišu debitira i muška klapa *Fortunal* iz Rijeke, jedna od prvih klapa iz sjevernog Primorja koja je svojom kvalitetom potakla klapske stručnjake na razmišljanje o širenju klapske pjesme van granica Dalmacije (Ganza 2017, 56). Ženskoj klapi *Luka* iz Rijeke i klapi *Teha* iz Cresa, 1998. godine pridružuje se ženska klapa *Kastav* iz Rijeke koja na *Festivalu* nastupa šest godina uzastopno, a u tim godinama osvaja dvije druge nagrade stručnog ocjenjivačkog žirija. Ovim se Riječankama, pridružuju i Puljanke iz klape *Teranke*. Ove djevojke broje dvanaest nastupa na Omišu, od kojih je čak šest bilo nagrađeno drugim i trećim mjestom stručnog žirija⁹.

Novo desetljeće na *Omiškom festivalu* nosi sa sobom i novi niz nastupa nekih od najuspješnijih istarskih i primorskih klapa. Među njima se svakako ističu klapa *Vinčace* iz Novog Vinodolskog koja je posljednjih godina u samom vrhu klapskog svijeta. Ova klapa debitira na *Festivalu* 2000. godine i odmah osvaja prvu nagradu stručnog povjerenstva za najbolje debitante (Ganza 2017, 383). Klapa je to koja je ukupno devet puta sudjelovala u natjecateljskog konkurenciji Omiša, a 2015. i 2016. godine se popela na sam tron osvojivši dvaput zaredom Zlatni štit s povijesnim grbom Omiša (Ganza, 2017, 383). Uz bok muške klape *Vinčace*, ponosno stoji i klapa *Pinguentum* iz istarskog Buzeta. Ovi su klapaši prvi puta nastupili na *Omiškom festivalu* 2008. godine, a pravu senzaciju izazvali su 2013. godine kada je prvi put u povijesti festivala žiri klapom pobjednicom proglasio sastav iz Istre (Ganza 2017, 447). Uz ovu, posebno vrijedna je i njihova nagrada osvojena u *Superfinalu* 2011. godine, kada klapa prema glasovima publike i televizijskih gledatelja postaje prvi osvajač *Zlatne omiške stine* (Ganza 2017, 448). U novije vrijeme vrijedi spomenuti i dvije mlade riječke klape koje

⁹ Festival dalmatinskih klapa u Omišu – Klape <http://fdk.hr/klapa/>

svoje put u klapskom svijetu tek započinju na pozornicama Omiša. To su muška klapa *Flumen* i ženska klapa *Vidulice* iz Rijeke koje na *Festivalu* prvi puta nastupaju 2014. godine. Među njima, kao uspješnija istaknula se muška klapa *Flumen* koja 2018. i 2019. godine nastupala u finalu uz bok najboljih muških klapa.

8.2. Repertoar na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu

Kroz ove pedeset i četiri godine, koliko Festival dalmatinskih klapa u Omišu djeluje, pozornicama Omiša izvodilo se preko tri tisuće tradicijskih/narodnih i sedamsto autorskih pjesama. Budući da se rad fokusira na uporabu narodnih pjesama, poglavito onih istarskih i primorskih, u repertoarima klapa, u ovom će se poglavlju pokušati dati kratak pregled tih pjesama izvedenih na FDK-u Omiš.

Obzirom da u literaturi ne postoji puno podataka o ovoj pojavi, bila sam primorana konzultirati se s upravom *FDK-a* Omiš, točnije s direktorom festivala Mijom Stanićem. Pregledom evidencije ispostavilo se da se istarske narodne pjesme, kao i one s primorskog područja, na *Omiškom festivalu* pojavljuju paralelno s prvim dolascima klapa iz Istre i Kvarnera na omišku pozornicu. To znači da ih u Omišu sigurno nije bilo prije sredine devedesetih godina prošlog stoljeća, a i nakon toga njihov put do omiške pozornice bio je jako težak iz jednostavnog razloga što se *Omiški festival*, kamo mu i naziv govori, bavi tradicijskom glazbom Dalmacije. Usprkos tome nekolicina istarskih pjesama ipak je izvedena na *Festivalu*, ali oni su prije iznimka nego pravilo.

Što se tiče skladbi prvi, a vjerojatno i najsvjetliji primjer je pjesma *Galiotova pesan*iskusnog klapskog skladatelja Dubrovčana Krešimira Magdića, skladana na tekst Vladimira Nazora. Ova pjesma skladana je na elementima istarske ljestvice i sjajno je povezala istarske i dalmatinske elemente tradicijske glazbe, te ju je na omiškoj pozornici izvodilo više klapa počevši od legendarne

dubrovačke muške klape *Lindō*, ali i mnogih drugih poput muške klape *Pinguentum* iz Buzeta, *Stine* i *Grdelin* iz Zagreba te *Cantus* iz Sv. Filipa i Jakova. Uz Nazorovu *Galiotovu pesan*, na *Festivalu* se izvodila i pjesma *Gradiću moj lepi* koju je napisao Rikard Katalinić Jeretov, hrvatski pjesnik rodom iz Voloska kod Rijeke i čije je stihove kasnije uglazbio primorski skladatelj Ivica Frleta. Pjesma je to koja je doživila dva nastupa na *Festivalu*, a izvodili su je muška klapa *Mriža* iz Splita i *Flumen* iz Rijeke.

Što se pak tiče istarskih ili primorskih narodnih pjesama koje su se izvodile na omiškoj pozornici, tu nailazimo na sličnu situaciju kao i kod autorskih pjesama. Naime, pretraživanjem evidencije pronađeno je tek pet narodnih pjesama, sve s područja Hrvatskog primorja. Narodnu *Šetala se Jelica i Ive* iz Dobrinja s otoka Krka vrsno je obradio Ivica Frleta, a na *Festivalu* ju je kroz godišta izvodila riječka klapa *Fortunal*, dubrovačka klapa *Subrenum* i ženska klapa *Tiramol* s Korčule. Vrijedi spomenuti i narodnu iz Dobrinja *Nagnulo se*, za koju u literaturi stoji da je izvedena na *Festivalu*, no ne i podatak koje su je klape izvodile i tko je zaslužan za obradu. Uz ove primorske narodne, posebno su se istaknule i tri narodne iz Novog Vinodolskog s kojima se upravo klapa iz tog područja, klapa *Vinčace*, predstavljala, ali i osvajala značajne nagrade. Narodnu *Kada se Pavle ženjaše* obradio je riječki skladatelj Dušan Prašelj, dok je narodnu *Vapor plovi* uglazbio i prilagodio klapskom pjevanju vrsni etnomuzikolog i glazbenik Joško Čaleta, a za obradu narodne *Sjaj miseče* zaslužan je P. Kombol.

9. Tradicijska folklorna baština Istre

Istarski poluotok smješten je na sjeverozapadu Hrvatske, a graniči s dvjema državama – na samoj kopnenoj granici sa Slovenijom, a na morskoj s Italijom. Osim povezanosti s morem, Istru geografski karakterizira planinska visoravan Ćićarija, tri vrste tla (crveno, crno i sivo tlo), te prisustvo triju rijeka: Mirne, Raše i Pazinskog potoka (Pazinčice). Zbog ovih triju geografskih faktora, Istra je kroz povijest bila stanište različitih kultura i naroda. Histri, Rimljani, Slaveni, Habsburgovci, Mlečani – sve su to narodi i plemena koja su omogućila nastanak i oblikovanje istarske tradicije te stvaranje narodnih običaja koji su se godinama prenašali *s koljena na koljeno* (Palčić 2015, 7).

Razni zanati, poput drvodjelstva i rezbarenja, kamenoklesarstva, umjetnosti tkanja i vezanja te obrade gline, samo su neki od mnogih tradicijskih blaga kojima se poluotok Istre može pohvaliti. Upravo zbog toga što je drvo za običnog seljaka u Istri bio najjeftiniji i najdostupniji materijal, drvodjelstvo je bilo jedno od najunosnijih i najpopularnijih zanata. Ono je vrlo bitno bilo i zbog činjenice što su se od drveta izrađivali narodni muzički instrumenti, koji su činili sastavni dio narodne istarske umjetnosti (Miličević 1988, 39). Izrađivali su ih muškarci koji su, osim što su bili vrsni drvodjelci, morali biti i dobri svirači. Glazba je činila sastavni dio istarskog čovjeka, a sviralo se i pjevalo uz obavljanje pojedinih poslova, po završetku svakog većeg posla, a naročito prilikom raznovrsnih svečanosti (Miličević 1988, 39).

9.1. Ples, sviranje i pjesma u Istri

Kao što je već spomenuto u prethodnom poglavlju, u Istri se od pamtivijeka plesalo, sviralo i pjevalo. Nerijetko su se ova tri fenomena pojavljivala zajedno i međusobno se nadopunjavala. Razloga za ples, pjevanje i sviranje bilo je nebrojeno mnogo, a najčešće su to bili trenutci u kojima se obilježavala neka svečanost važna za zajednicu.

Govoreći o plesu, kao najpoznatiji i najizvođeniji istarski ples, zasigurno treba izdvojiti *balon* ili *balun*, divlji i temperamentan ples u kojem sudjeluje nekoliko plesnih partnera koji su ravnomjerno raspoređeni u kružnici (Ivančan 1963, 38). Uz tradicijski istarski ples *balun* uvijek se pojavljuje i svira najpoznatiji istarski tradicijski instrument, a to su *roženice* ili *sopete*, *sopile*, *sopiele*, *tororo* zavisno od geografskog područja u kojem se sviraju. Riječ je o drvenom puhaćem instrumentu, koji često služi kao pratnja plesu, kao uvod u ples, a često i kao pratnja na raznim svečanostima kao što su svadbe. Također, često ju možemo čuti na raznim pučkim feštama u Istri na kojima se ističe kao nositeljica tradicije (Drandić-Gorički 2020, 43).

Uz ples i sviranje, uvijek se podrazumijeva pjesma, odnosno pjevanje, a ono je u Istri bogato i raznoliko te svjetski priznato. Riječ je o specifičnom načinu pjevanja, karakterističnom samo za područje Istre i Hrvatskog primorja – dvoglasju tijesnih intervala koji je 2009. godine prepoznat i uvršten na Reprezentativnu UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva¹⁰. Ovaj se glazbeni fenomen može podijeliti na četiri podstila, a to su: kanat (poznat i kao pjevanje na 'tanko i debelo'), bugarenje – dvoglasni stil pjevanja karakterističan za sjevernu Istru (Ćićarija), tarankanje (ili tananikanje) i diskantno dvoglasje – karakteristično za talijansku zajednicu u Vodnjanu i Galižani¹¹.

Uz ove, gore navedene oblike tradicijskog pjevanja u Istri, valja spomenuti i glagoljaško pjevanje (tzv. crkveno obredno pjevanje), koje je vezano uz liturgijsko pjevanje u Istri i na otocima sve do Dalmacije, a sačuvano je usmenom predajom (Miholić; Sikirica 2009, 115). Iz ovog oblika pjevanja razvilo se klapsko pjevanje koje primarno vežemo uz dalmatinske krajeve, a koje se u novije vrijeme proširilo i u ostatku Hrvatske, između ostalog i u Istri i Primorju.

¹⁰ Hrvatska katolička mreža – Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja <https://hkm.hr/kulturni-biseri/dvoglasje-tijesnih-interval-a-istre-i-hrvatskog-primorja/>

¹¹ Ibidem

9.2. Istarske narodne pjesme

Istru i Hrvatsko primorje slavensko je stanovništvo počelo naseljavati već u 6. stoljeću, a od tada pa do naših dana možemo govoriti o usmenom narodnom stvaralaštvu slavenskog kruga u Istri (Rudan 1979, 24). Usmene su se pjesme prenosile s generacije na generaciju usmenim putem zbog čega ne postoje pouzdani podaci o nastanku i vrsti usmenog stvaralaštva, sve do 19. stoljeća kada su se na tlu Istre i Hrvatskog primorja počinje bilježiti usmeno stvaralaštvo, a kasnije i štampati. Za prvo veće sakupljanje vrsta i oblika usmene narodne književnosti zaslužan je Institut za narodnu umjetnost u Zagrebu, koji je u razdoblju od 1952. do 1957. uspio izdati knjigu *Istarske narodne pjesme*, čiju je građu priredio i protumačio Olinko Delorko (Rudan 1979, 18). Prije toga, brojne je istarske narodne pjesme zabilježio i Stjepan Žiža, istarski narodni preporoditelj, učitelj i sakupljač folklorne i etnografske građe (Banov 2017, 71).

Istarske narodne pjesme možemo podijeliti na one lirske i epske. Lirska narodna pjesma naročito je prisutna u ovim krajevima te čini prevlast po brojnosti oblika i načinu izražavanja, naspram epske narodne pjesme koju rjeđe susrećemo. Budući da Istru, kao i Hrvatsko primorje karakterizira suživot s morem i svime što ono podrazumijeva, razumljivo je da je jedna od glavnih tema narodnih pjesama upravo more (*Vali su me po moru valjali – a ribari va mrežu lovili.*) (Rudan 1979, 85). Uz more, vrlo često se može naći i motiv ljubavi prema djevojci, ali i očaranosti djevojčinom ljepotom (*Oj, divojko, ča si tako lipa – pari da te naranča rodila*) (Rudan 1979, 86). Nerijetko pjesme govore i o raznim vrstama cvijeća koje su se uzgajale na tom području, kao što su mažurana, bosiljak i ružmarin (*Sadila Mare basilak- veliku lihu poli put – Basilak se zeleni – junak mu se zeleni*) (Rudan 1979, 86). Uz biljke, rjeđe pronalazimo i motiv voća, najčešće onaj jabuke i naranče (*Oj, divojko, ča si tako lipa? – Pari da te naranča rodila.*) (Rudan 1979, 73). Kada pak govorimo o formi lirskih narodnih pjesama, njih najčešće karakterizira kratkoća i sažetost izraza. Sastoje se svega od nekoliko

stihova, od dva do desetak, a njima se najčešće saopćava neki osjećaj, doživljaj, misao ili pak pogled na svijet (Rudan 1979, 89). Zbog strukture i jednostavnosti izraza, istarske i primorske lirske narodne pjesme često izgledaju jednostavne, no to zasigurno nisu. Upravo njihova jednostavnost često može zavarati čitatelja i navesti ga na krivu poruku. Kako ne bi došlo da takvih pogrešaka, nužna je detaljna analiza, ali i posebni uvjeti koji se moraju ispuniti. Slušalac ili čitatelj mora donekle poznavati tradiciju istarsko-primorskog područja, kao i specifičan jezik, odnosno čakavsko narječje, na kojem su najčešće pisane narodne pjesme (Rudan 1979, 90).

Kada govorimo o vrstama lirskih narodnih pjesama, tu pronalazimo veliku i raznovrsnu riznicu. Klasifikacija postoji nekoliko, a jednu od detaljnijih izradio je Ive Rudan u knjizi *Narodna čakavska poezija na tlu Istre i Hrvatskog primorja*. Rudan dijeli lirske narodne pjesme u šest kategorija, a to su redom:

1. Prigodne pjesme koje se vezuju za određene datume i obrede, a dijele se na:
 - a. narodne pjesme iz obrede i običaje (kolendarske i dodolske pjesme),
 - b. posleničke,
 - c. svatovske,
 - d. uspavanke,
 - e. tužbalice ili naricaljke
2. Mitološke pjesme u kojima se pjeva o prirodnim pojavama, nebeskim tijelima i fantastičnim bićima, a dijele na one iz pretkršćanskog i kršćanskog razdoblja.
3. Ljubavne pjesme, koje čine najbogatiju skupinu istarskih narodnih pjesama, a dijele se na kraće ljubavne pjesme koje se dotiču raznih vrsta ljubavi i na romance i balade
4. Šaljive i podrugljive pjesme
5. Dječje pjesme
6. Pjesme o ustanku i revoluciji u poslijeratnom razdoblju (Rudan 1979, 114-121)

Mnoge od istarskih narodnih usmenih pjesama, poglavito one lirskog izričaja, poslužile su kao tekstovni predložak za napjeve raznih klapa u Istri i Primorju. Tekstovi su najčešće izmijenjeni i prilagođeni glazbenom izričaju pa se tako često susrećemo s raznim inačicama narodnih pjesama. U narednim poglavljima pokušat će se istražiti pojava upotrebe tekstova narodnih usmenih pjesama u repertoarima raznih klapa koje djeluju, ili su pak djelovale na području Istre i Hrvatskog primorja.

10. Klapsko pjevanje u Istri

Fenomen klapskog pjevanja nije dio tradicijske folklorne glazbe u Istri te se kao vrsta glazbovanja počinje popularizirati šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Dakle, klapska je pjesma na području Istre i Primorja relativno mlada pojava koja svoje korijene vuče iz Dalmacije, a pretpostavlja se da je način prenošenja dalmatinske klapske pjesme u istarske krajeve bio direktan kontakt mladića koji su odlazili na odsluženje vojnog roka u srednju Dalmaciju (Marić 2001, 22). Mladići su slušajući i uživajući u višeglasnom pjevanju klapa po kaletama rado prihvaćali klapsku pjesmu. Po povratku u svoje krajeve, Istru i Primorje, već upoznati s naravi talijanskih i starogradskih pjesama, svoja su iskustva usmenim putem prenosili svojim sunarodnjacima i polako širili klapsku pjesmu na području istarskog poluotoka.

Osim tradicije talijanskog višeglasnog pjevanja, Istrani i Primorci bili su vrlo dobro upoznati i s crkvenim zborskim pjevanjem, koji je jedan od izvora klapskog pjevanja. U svojim začecima su to bili muški zborovi koji su postojali u svim urbanim naseljima (Marić 2001, 21). Tradicija se njegovala u svim krajevima Istre, pjevale su se crkvene i svjetovne pjesme, a nerijetko se znalo i spontano zapjevati u gostionicama. Pjevalo se višeglasno, najčešće troglasno ili četveroglasno, a na repertoaru su se znale pronaći i narodne i lokalne pjesme na hrvatskom jeziku (Marić 2001, 21).

Po uzoru na već dobro poznato crkveno pjevanje koje se prakticiralo u Istri i Primorju te uz utiske raznih mladića pridošlih iz dalmatinskih krajeva, u Istri se počela njegovati i klapska pjesma. Istarska se i primorska klapska pjesma uvelike razlikovala od dalmatinske klapske pjesme. U svojim počecima, istarske su klape uglavnom njegovale pjesme dalmatinskog klapskog izričaja koje su upoznavali slušanjem audio snimka već dobro poznatih dalmatinskih klapa. To se sve mijenja osamdesetih godina, kada se u repertoaru istarskih klapa počinju pojavljivati pjesme s elementima glazbenog izričaja istarskog kraja (Marić 2001, 23). Budući

da je u Istri odavno postojala tradicija jednoglasnog i dvoglasnog pjevanja *na tanko i debelo*, klapske se pjesme počinju prilagođavati istarskom melosu ili pak dolazi do toga da se istarske narodne pjesme harmoniziraju na način tradicionalne klapske pjesme. Osnutkom *Omiškog festivala*, klapsko se pjevanje počinje pojačanije njegovati na ovim područjima te se tako počinju i mijenjati stil i repertoar koje klape izvode na svojim nastupima. Repertoar klapa u Istri i Primorju u tom periodu može se podijeliti na tri velike skupine, a to su:

1. Dalmatinske tradicionalne klapske pjesme izvedene na omiškim festivalima,
2. Harmonizacije napjeva s glazbenim i izvan glazbenim elementima Istri i Primorja,
3. Autorske skladbe nastale na izvorima glazbenog izričaja Istre i Primorja (Marić 2001, 24).

U većini slučajeva, istarske su se klape oslanjale na dalmatinske tradicionalne pjesme jer su se jedino s tim pjesmama mogle predstaviti na omiškim festivalima.

10.1. Narodne pjesme u izvedbama istarskih klapa

Kako bi se tradicija klapskog pjevanja održala na istarskom tlu, brinulo se nekoliko istarskih skladatelja. Uz Ivana Matetića Ronjgova, najpoznatijeg istarskog skladatelja i melografa, vrijedi istaknuti i Matka Brajšu Rašana, autora istarske himne naziva *Krasna zemljo, Istro mila*, koji je početkom dvadesetog stoljeća zapisao i harmonizirao istarske narodne pjesme pod nazivom *Hrvatske narodne popijevke iz Istre* (Marić 2001, 22). Velik broj pjesama postao je dio repertoara klapa koje djeluju na istarskom i primorskom području. To se posebno pojačalo osamdesetih godina, kada se klape u ovom području počinju više probijati i postaju poznate na državnoj razini zahvaljujući nastupima na *Omiškom festivalu*.

Posebno poznate pjesme, koje su nekoliko puta izvedena na *Omiškom festivalu* jesu pjesme iz Dobrinja naslova *Šetala se Jelica i Ive* i *Nagnulo se* (Marić 2011, 27). Napjeve je harmonizirao Ivica Frleta, a harmonizirane su poput dalmatinske tradicionalne klapske pjesme jer se inače ne bi mogle predstaviti na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Pjesme su preuzete iz zbirke pjesama *Hrvatske narodne popijevke iz Istre*, jednog od glavnih izvora tekstova koje su istarske i primorske klape izvodile, i dan danas izvode, u svom repertoaru.

Uz Rašanovu zbirku, vrijedi spomenuti i zbirku pjesama Ljube Stipišića Delmate *Napjevi Istre i Hrvatskog primorja u obradama za klapsko pjevanje a capella*. U ovoj je zbirci, ovaj vrhunski glazbenik i skladatelj prikupio četrdeset narodnih pjesama iz Istre i Primorja koje je obradio i prilagodio pjevanju na način i u duhu tradicionalnoga pučkog pjevanja u Dalmaciji (Stipišić-Delmata, 2002, 6). Pjesme su preuzete iz zbirke *Zaspal Pave – zbirka notnih zapisa narodnih pjesama Istre i Hrvatskog primorja*, autora I. M. Ronjgova i Dušana Prašelja, a namijenjene su muškim i ženskim klapama koje njeguju klapsku pjesmu u ovim krajevima (Stipišić-Delmata 2002, 6). Zbirka je podijeljena na geografska područja u Istri (Bujština, Žminjština, Puljština, Pazinština, Poreština), a posebno je izdvojeno i područje Hrvatskog primorja. Ova je zbirka u novije vrijeme dobila i svoj digitalni oblik odnosno svojevrsnu multimedijску platformu na kojoj se, uz notne zapise, mogu pronaći i audio zapisi svih pjesama u mp3 formatu. Pjesme su, kao i u zbirci, podijeljene na geografska područja – Primorje, Istra, Cres, Krk, Pag, Susak¹².

Sve su se pjesme našle na repertoaru istarskih i primorskih pjesama, a neke su doživjele i izvedbe dalmatinskih klapa. Neke od najpoznatijih su redom: iz područja Bujštine – *Udrila je sedma ura*, iz područja Žminjštine – *Popuhnul je, Kad se Pave Oženi, Ko će djeco vas radovat, Sedam dana, Sunce nam zdolun gre*, iz područja Puljštine – *Draga nan je zemlja, Hiljadu i devet godina*, iz područja

¹² Zaspal Pave, <https://zaspal-pave.ustanova-imronjgov.hr/>

Pazinštine – *Tri su rane, Cviće mi polje pokrilo, One dvi naranče, Zaspal Pave, Koliko je od Učke do mora, Rumena si, Stan gori jele, Zrasla mi ladonja, Sinoć je Ive, Nije mene naranča rodila, Tužna mladost moja* te na području Poreštine – *Oj divojko, Zrasla je jelva, Mala moja, Puna mi Pula* (Stipišić-Delmata 2002, 7-47). Potrebno je napomenuti da je Stipišić u svojoj zbirci zanemario bužetske narodne pjesme koje često izvode klape s tog područja, a to su *Brkica* i *One dvi naranče* (Matetić-Ronjgov 2017, 150).

10.2. Festival klapa Istre i Kvarnera

U samom srcu središnje Istre pred dvadeset i dvije godine započela je tradicija klapskog pjevanja koja aktivno djeluje do dana današnjeg. Riječ je o *KIK Festu* – Festivalu klapa Istre i Kvarnera „Pivajući sva smo blaga stekli“, ili kako se nazivao sve do 2008. godine, *FIK Festu* – Festivalu istarskih klapa „Pivajući sva smo blaga stekli“, koji djeluje u organizaciji *Pučkog otvorenog učilišta Augustin Vivoda*. Posljednjeg vikenda u mjesecu ožujku brojne se klape okupe na sceni Velike dvorane Narodnog doma u Buzetu s ciljem njegovanja klapskog pjevanja koji se na istarskom i kvarnerskom području već dugi niz godina popularizirao i osvojio srca brojnih Istrana i Primoraca (Ćaleta; Bošković 2011, 57).

Festival natjecateljskog karaktera kontinuirano djeluje od 1998. godine, no klape su se u Buzetu počele okupljati četiri godine ranije povodom 10. godišnjice djelovanja muške klape *Roč* te je upravo time započela tradicija koja se, nažalost, prekinula 2020. godine zbog raznih sigurnosnih mjera uzrokovanih epidemijom korona virusa. *KIK Fest*, kako ga od milja zovu ljubitelji klapske pjesme u Istri, danas je jedini festival natjecateljskog karaktera na području Istarske i Primorsko-goranske županije koji je posvećen klapskom *a capella* pjevanju, ali i istarsko-primorskom izričaju (Ćaleta; Bošković 2011, 57). Naime, posebnost ovog festivala je u poticanju biranja napjeva s istarsko-primorskim glazbenim

izričajem, za čiju se najbolju interpretaciju dodjeljuje nagrada *Brkica*.¹³ Uz *KIK Fest*, koji vjerno pokušava promicati istarsku/primorsku pjesmu, vrijedi spomenuti i festival *Melodije Istre i Kvarnera* koji svake godine gostuje u nekoliko gradova u Istri i Kvarneru, a temeljen je na etno glazbi kraja u kojem se odvija s posebnim naglaskom na glazbu kojoj je osnovna tzv. istarska ljestvica¹⁴.

Osim spomenute nagrade, klapama se dodjeljuju tri nagrade stručnog ocjenjivačkog suda te *Buzećanka*, nagrada publike. Na *Festivalu* su se prvih sedam godina ravnopravno natjecale i muške i ženske klape, no to se mijenja 2004. godine kada organizatori uvode dvije izborne večeri, mušku i žensku, na kojima zajedno nastupa najviše četrnaest klapa (Ćaleta; Bošković 2011, 57).

Prvo desetljeće ovog festivala pokazalo se vrlo plodnim i dobro prihvaćenim od strane raznih stručnjaka iz klapskog svijeta te je u tom kratkom vremenu uspio privući velikane poput pjesnika Jakše Fiamenga, maestra Ljube Stipišića Delmate, kao i neke od najboljih hrvatskih klapa poput ženske klape *Luka* i muške klape *Fortunal* iz Rijeke te ženske klape *Dalmatinke* i muške klape *Filip Dević* iz Splita¹⁵. Organizatori *Festivala* mogu se pohvaliti i dvjema vrijednim notnim edicijama. To su *Napjevi Istre i Hrvatskog primorja* maestra Ljube Stipišića Delmate te *Draga nam je zemlja: istarsko-primorski starinski glasi za manje vokalne sastave ili klape*, koju potpisuju istarsko-primorski autori¹⁶.

10.2.1. Klape na Festivalu klapa Istre i Kvarnera

Od 1994., kada je u Buzetu organiziran prvi susret klapa, pa sve do 2019. godine, kada se održao zadnji *KIK Fest*, pozornicom Narodnog doma prodefiliralo je više od sedamdeset klapa. Prvi susret održao se u siječnju '94, a održan je povodom 10. godišnjice djelovanja muške klape *Roč*. Na susretu je nastupilo

¹³ Pučko otvoreno učilište *Augustin Vivoda* – KIK Fest – Festival klapa Istre i Kvarnera

¹⁴ Melodije Istre i Kvarnera – Što je MIK? <https://www.festivalmik.com/hr/%C5%A1-je-mik>

¹⁵ Pučko otvoreno učilište *Augustin Vivoda* – KIK Fest – Festival klapa Istre i Kvarnera

<https://www.poubuzet.hr/manifestacije/kik-fest-festivala-klapa-istre-i-kvarnera/>

¹⁶ Ibidem

jedanaest klapa, među kojima sedam iz Istre i četiri sa Kvarnera. Zanimljiva je činjenica da je u prvim godinama *Festival* ugostio i klape iz Primorsko-goranske županije, što nije bio slučaj sljedećih deset godina kada su na *Festivalu* nastupale isključivo klape s geografskog područja Istre. Sve se to mijenja 2008. godine kada pravo nastupanja imaju i klape iz istarskog i kvarnerskog podneblja.

Među sedamdesetak klapa koje su nastupile na *KIK Festu*, dodatno se istaknulo nekolicina klapa iz Istre i Kvarnera koje su na ovom festivalu više puta nagrađivane. Muške klape *Vinčace* iz Novog Vinodolskog, *Kastav* iz Kastva, *Pinguentum* iz Buzeta, *Lungomare* iz Umaga i *Boškarin* iz Huma te ženske klape *Roč* iz Roča i *Teranke* iz Pule, kroz niz godina nastupanja struka je prepoznala i višestruko nagradila stručnim nagradama. Neke od tih klapa, poput *Pinguentuma*, *Vinčacea* i *Teranki*, zapaženo su nastupile u finalnim večerima FDK-a u Omišu, gdje su se plasirale na visoke pozicije i osvojile zavidne nagrade¹⁷. Budući da je tradicija njegovanja klapske pjesme započela upravo u istarskom Buzetu, ne čudi podatak da je na *Festivalu* svoj nastup zabilježio i velik broj klapa iz Bužeštine i bliže okolice. To su redom: muške klape *Kornarija Marušići*, *Prijatelji* i *Pinguentum* iz Buzeta, *Roč* iz Roča, *Boškarin* iz Huma, *Novačanska kumpanija* iz Pazinskih Novaki, *Bukaleta* iz Pazina, *Motovun* iz Motovuna, *Sv. Petar* iz Svetog Petra u Šumi, *Teran* iz Trviža te ženske klape *Marušići* i *Rožice Marušići* iz Buzeta, *Roč* iz Roča, *Lanišće* iz Lanišća, *Ladonja* iz Pazina i *Koral* iz Cerovlja. Uz ove klape nastupilo je i nekoliko klapa iz južnije Istre, među kojima izdvajam muške klape *Kumpanija* iz Buja, *Valdibora* i *Rubino* iz Rovinja, *Lungomare* iz Umaga, *Volta* iz Brtonigle, *Rivarela* iz Novigrada, *Loda* iz Grožnjana, *Arena*, *Brnistra* i *Medulin* iz Pule te ženske klape *Poreč*, *Grlice*, *Riveta* i *Parentine* iz Poreča, *Romansa* i *Kaštelanke* iz Buja, *Teranke* i *Šufit* iz Pule, *Castrum Vallis* iz Bala i *Oleum* iz Krasice.

¹⁷ Pučko otvoreno učilište *Augustin Vivoda* – KIK Fest – Festival klapa Istre i Kvarnera
<https://www.poubuzet.hr/manifestacije/kik-fest-festivala-klapa-istre-i-kvarnera/>

10.2.2. Repertoar pjesama na Festivalu klapa Istre i Kvarnera

Zajedništvo, njegovanje tradicije i strast prema pjevanju faktori su koji zasigurno iz godine u godinu dovode razne klape iz Istre i Kvarnera na pozornicu Narodnog doma u Buzetu. No, uz ove faktore ističe se jedan koji nadilazi sve prethodne, a to je upravo klapska pjesma, tekst, napjev koji svaka klapa pokušava donijeti u svojoj interpretaciji i na sebi svojstven način. Budući da klapska pjesma svoje korijene vuče iz Dalmacije, iz tog kraja potječe i najveći broj pjesama koje su brojne klape izvodile *KIK Festu* u Buzetu. Dalmatinske narodne pjesme ili pak autorske, one su koje prevladavaju u repertoarima istarskih i primorskih klapa, no treba istaknuti da i istarske narodne pjesme, kao i pjesme istarskih i kvarnerskih autora, neke klape posebno njeguju i opetovano ih uvrštavaju u svoj repertoar.

Kako bi se što točnije prikazao repertoar klapa na *KIK Festu*, poslužila sam se podacima organizatora festivala koji su mi dali uvid u kronološki tijek odvijanja festivala i u evidenciju svih klapa koje su nastupale, kao i pjesama s kojima su se predstavile. Nažalost, podaci za neke godine u potpunosti su izostali, dok su u samom početku festivala zabilježene samo klape bez evidencije izvedenih pjesama. Podaci do kojih sam uspjela doći pokazuju prevlast izvođenja autorskih pjesama pisanih za klape, njih čak sto jedan, od kojih prevladavaju one dalmatinskih autora (80), a znatno manji broj čine pjesme istarskih i kvarnerskih autora (19). Što se pak tiče narodnih pjesama, tu se više izvode dalmatinske (108), a u nešto manjoj mjeri istarske i pak one iz Hrvatskog primorja (39). Upravo su narodne pjesme fokus ovog rada pa će se u narednom poglavlju, od dobivenih podataka, pokušati prikazati sve istarske narodne pjesme koje su kroz niz godina bile izvođene na *KIK Festu*.

Iako na Festivalu klapa Istre i Kvarnera nastupaju samo klape iz Istre i Hrvatskog primorja, na repertoaru se klapa, pjesme iz Istre i Hrvatskog primorja, ne pojavljuju se tako često. Provedenom analizom ispostavilo se da klape najčešće u svoj repertoar uvršćuju narodne pjesme iz Hrvatskog primorja i to u najvećoj

mjeri s otoka Krka. To su redom pjesme: *Dobrinj je bili grad*, *Nagnulo se*, *Baška je malo selo*, *Vrbniče nad morem*, *U Dobrinju milo zvoni zvone*, *Dumboko je pod Omišalj more*, *Bodulska neviro*, *Bodulska balada* i *Ča je more*. Našlo se na repertoaru klapa koje su nastupale na *KIK Festu* i nekoliko narodnih pjesama s otoka Cresa – *Lipa divojka*, *Anica se materi molila*, i s otoka Raba – *Moj je dragi šal va Ameriku*. Uz ove, spominju se i pjesme iz Grobnišćine i Novog Vinodolskog – *Bjondo moj visoki*, *Vinčace*, *Zorčica*, *Lipo mi je pod Kostrenun more*, *Šetala se Jelica* i *Ive*.

Što se pak tiče izvođenja istarskih narodnih pjesama koje su se kroz niz godina izvodile na *KIK Festu*, najveći broj istih dolazi upravo iz zbirke *Zaspal Pave – zbirka notnih zapisa narodnih pjesama Istre i Hrvatskog primorja*, autora Ivana Matetića Ronjgova i Dušana Prašelja, koje su namijenjene muškim i ženskim klapama koje njeguju klapsku pjesmu u ovim krajevima. S područja su se Žminjštine, na *Festivalu* izvodile pjesme *Popuhnul je* i *Kad se je Pave oženi*, s područja Puljštine pjesme *Hiljadu i devet godina*, *Draga nan je zemlja*, s područja Pazinštine pjesme *Ćviće mi polje pokrilo*, *One dvi naranče*, *Koliko je od Učke do mora* te s područja Poreštine pjesme *Oj divojko*, *narančo rumena* i *Mala moja*. Tu su i pjesme iz područja Buzeštine poput *Brkice* i ostale istarske narodne pjesme za koje nije poznato područje iz kojeg potječu. To su pjesme: *Bilo vavek veselo*, *Doša je Ive*, *Oj Tonina*, *Ive kosi*, *rukavice nosi*, *Zrasla mi ladonja*, *Istarski ples*, *Motovunska šuma*, *Pojmo mala na samanj*, *Istarski tanac br.2*, *Istarski tanac br.1*, *Zandrla je šenica* i *Užanca*.

Uz narodne pjesme, na *Festivalu* su se nerijetko izvodile i razne autorske pjesme istarskih i kvarnerskih autora. Na repertoarima klapa tako su se našle pjesme bužetskih književnika Vladimira Pernića (*Ruža*, *Buzećanka*, *Naš samanj*) i Miroslava Sinčića (*Bukaleta*). Uz ove bužetske, svoje su mjesto na *Festivalu* dobili i poznati istarski književnici Vladimir Nazor i Daniel Načinović sa svojim pjesmama *Galiotova pesen* i *Vez*. Nisu izostale ni pjesme popularnih istarskih glazbenika i kantautora koji njeguju istarsku tradicionalnu glazbu. Pjesma *Balun*

Bruna Krajcara i pjesma *Daleko je* autorice Tamare Obrovac neke su klape vješto uklopile u svoj repertoar i vrhunski prilagodile klapskom načinu pjevanja. Uz pjesme ovih istarskih autora, istaknule su se i pjesme onih kvarnerskih. Neke su klape tako u svoj repertoar uključile pjesmu *Z tobon* književnika Zorana Kompanjeta, pjesmu *Pipa* književnika Draga Gervaisa, pjesmu *Mažurano moja* književnika Josipa Antuna Kraljića te pjesmu *Mili kraju rojeni* književnika Vjekoslava Kneževića.

Iako kod većine klapa prevladavaju obrade raznih narodnih i autorskih pjesama, pojedine klape u svoje repertoare radije uvrštavaju pjesme hrvatskih pop pjevača, među kojima dominiraju dalmatinski autori poput Olivera Dragojevića (*Pismo ćali, Stine, Kapetane moj, Poeta, Galeb i ja*), Zlatana Stipišića Gibonija (*Ej vapore, Oprosti, Vrime od nedije, More snova*), Harija Rončevića (*Kada jednom ovom zafalin se tilu*) i Tedija Spalata (*Moje izgubljeno blago, Kome ćeš sad*).

11. Klapa *Pinguentum*

Da klapska pjesma i tradicija njegovanja klapskog pjevanja žive i djeluju i na istarskom poluotoku, dobro pokazuje primjer klape *Pinguentum* iz Buzeta. Riječ je o najuspješnijoj i najtrofejnijoj klapi u Istri koja djeluje skoro već dva desetljeća u sklopu Glazbenog društva *Sokol* iz Buzeta. Neki kažu da su senzibilne izvedbe i zvuk ove klape ponekad autentičniji od zvuka mnogih dalmatinskih klapa, što svjedoči o činjenici da je zajedništvo presudno u formiranju zajedničkog klapskog zvuka (Ćaleta; Bošković 2011, 100). Priča ovih Istrana započela je, kako to i inače biva u istarskom kraju, prijateljskim druženjima po konobama u kojima se često znala čuti poneka terca. Od spontanih druženja klapa je ubrzo dospjela na sam klapski vrh osvojivši brojne nagrade na raznim festivalima, među kojima se ističu one s prestižnog Festivala dalmatinskih klapa u Omišu.

11.1. Kratka povijest klape *Pinguentum*

Klapa je osnovana 1994. godine, a pokretači su bili osmorica mladića iz Buzeta i okolice koje je vodio (a vodi ih i dan danas) voditelj Sanjin Radović. Prosjek godina članova bio je ispod dvadeset godina, pa su u to vrijeme bili jedna od najmlađih klapa¹⁸. Ovi mladi klapaši odlučili su, inspirirani klapom *Roč* koja je tada bila aktivna na istarskom području, svoju ljubav prema muziciranju i klapskoj pjesmi, službeno oformiti i dovesti na neki veći nivo. Na proljeće 1994. klapa je započela s probama, a debitantski nastup imali su u njihovom rodnom Buzetu na Božićnom koncertu u Narodnom domu.

Pinguentine je u počecima, kako ih od milja zovu prijatelji, činio Mikele Presel kao prvi tenor, Elvis Kodelja i Leo Nežić kao drugi tenori, Elvis Krulčić i

¹⁸ Glazbeno društvo *Sokol* Buzet – Klapa *Pinguentum* <https://www.gd-sokol.hr/sekcije-drustva/klapa-pinguentum>

Vedran Radović kao baritoni, i Sanjin Radović, Sandro Drašćić i Elvis Nežić kao basi¹⁹. Klapa prestaje s djelovanjem u jesen 1997. godine, no dolaskom novih članova u mješoviti pjevački zbor u Buzetu, stvari se mijenjaju na bolje te se rađa nada za ponovnim pokretanjem klape. U studenom 2005. klapa se vraća na scenu i nastupa na koncertu stote obljetnice Glazbenog društva *Sokol*. Sastav klape se ovog puta mijenja i takav ostaje sve do dana današnjeg. Novi član klape i prvi tenor postaje Aleksandar Pavletić, Dragan Markežić i Mikele Presel preuzimaju ulogu drugih tenora, Igor Jermaniš i Sanjin Radović baritona, a Nenad Medica i Sandro Drašćić basa (Ganza 2017, 453). Njihov izniman talent i osjećaj za klapsku pjesmu ubrzo prepoznaju prijatelji i poznanici, a službena potvrda stiže 2008. godine kada klapa postaje apsolutni pobjednik *KIK Festa*, osvojivši prvo mjesto stručnog ocjenjivačkog suda i publike te *Brkicu*, nagradu za najbolju interpretaciju napjeva s elementima istarsko-primorskog glazbenog izričaja²⁰. Iste godine klapa se po prvi put, bez ikakvih ambicija, prijavljuje na Festival dalmatinskih klapa u Omišu i odmah osvaja čak tri nagrade. *Pinguentini* bivaju proglašeni najboljim debitantima *Festivala*, a u finalu osvajaju treću nagradu stručnog ocjenjivačkog suda – Brončani štit i treću nagradu publike – Brončani leut. Od tada pa sve do 2015. godine klapa kontinuirano odlazi na *Festival* i uvijek je u samom klapskom vrhu. Godine 2011. klapa osvaja Brončani leut što joj omogućava nastup u prvom povijesnom Superfinalu, u kojem glasovima publike i televizijskih gledatelja postaju pobjednici i prvi osvajači Zlatne omiške stine (Ganza 2017, 452). Godinu nakon uslijedio je Srebrni štit, a 2013. dogodilo se čudo – prvi puta u povijesti, prema bodovima stručnog ocjenjivačkog žirija, istarska klapa pobijedila je na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Nakon velike pobjede, *Pinguentini* su se na ljeto vratili i osvojili još jedan Srebrni štit. Nažalost, klapa se 2015. godine uzima petogodišnju 'pauzu od Omiša' nakon koje

¹⁹ Glazbeno društvo *Sokol* Buzet – Klapa *Pinguentum* <https://www.gd-sokol.hr/sekcije-drustva/klapa-pinguentum>

²⁰ Ibidem

se ponovo vraća u velikom svijetlu i osvaja drugo mjesto stručnog ocjenjivačkog žirija.

Osim na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu, klapa se može pohvaliti raznim nastupima i nagradama osvojenim na mnogim festivalima, među kojima se ističe onaj organiziran u njihovom rodnom kraju, Buzetu u Istri. Klapa je na *KIK Festu* nastupila četrnaest puta te je jedna od najnagrađivanijih klapa na festivalu. Na *KIK-u* su se predstavili već 1995., a u sastavu kakav je danas, počeli su nastupati od 2006. godine. Nizale su se tu većinom prve nagrade žirija i publike, a nerijetko i *Brkica*, nagrada za najbolju interpretaciju napjeva s elementima istarsko-primorskog glazbenog izričaja. Skoro pa bez konkurencije, klapa se i na ovom festivalu odlučila 2011. godine uzeti trogodišnju pauzu. No, povratkom na festival 2014., s trona ih je skinula primorska klapa *Vinčace* iz Novog Vinodolskog, koja danas glasi kao jedna od najboljih klapa. Osim *KIK Festa* i *FDK-a* Omiš, klapa bilježi niz nastupa na raznim smotrama i festivalima diljem Hrvatske. *Bašćinski glasi* u Rijeci, *More ti si čežnja* u Zagrebu, *Pismo moja, hrli tamo* u Zagrebu, samo su neki od festivala na kojima se klapa predstavljala. Godine 2007. klapa je održala i samostalni cjelovečernji koncert u njemačkom gradu Karlsruheu. Nakon dvanaest godina, povodom 25. obljetnice djelovanja, uslijedio je svečani koncert u velikoj dvorani bužetskog Narodnog doma na kojem je gostovala najuspješnija klapa današnjice, muška klapa *Vinčace* iz Novog Vindolskog.

Kako ih nove generacije jednog dana ne bi zaboravile te kako bi njihov trag ostao zauvijek negdje zapisan, klapa se 2016. odlučila snimiti CD *U mom kraju* u nakladi Croatia Recordsa. Moglo bi se reći da je CD mix dalmatinskog i istarskog melosa koji se izvrsno nadopunjuju. Prvi dio CD-a, onaj dalmatinski, čine pjesme s kojima se klapa predstavila u finalima Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, dok je drugi dio pjesama posvećen upravo njihovom, istarskom, kraju i čine ga pjesme istarskih autora ili narodne istarske pjesme koje su obrađene na klapski način.

11.2. Repertoar klape *Pinguentum*

Na području Istre, ali i diljem Hrvatske, malo je klapa koje su ostale vjerne tradicionalnom *a capella* izričaju i nisu podlegle trendovima koje nudi muzička industrija. Jedna od tih klapa je upravo klapa *Pinguentum* iz Buzeta, koja od svog osnutka ne odustaje od tradicionalnog pjevanja i tradicionalne klapske pjesme.

Kao što je jedan poznati etnomuzikolog rekao, klapa *Pinguentum* *jedna je od rijetkih klapa koja nije krenula linijom manjeg otpora u manje zahtjevne forme zabavne glazbe kojima se lakše dolazi do šireg kruga publike i glasi kao jedan od najvjernijih interpretata klapske pjesme* (Čaleta; Bošković 2011, 100). Da je tome tako, svjedoči i repertoar ove festivalske klape na kojem prevladavaju dalmatinske narodne i autorske pjesme pisane za izvedbu klape. Od sveukupno sedamdeset i dvije pjesme koje klapa *Pinguentum* redovito izvodi na nastupima, čak trideset i tri pjesme su narodne dalmatinske pjesme, dok je autorskih dalmatinskih pjesmama pisanih za klape četrnaest²¹. Većina pjesama je iz dalmatinskih zbornika, među kojima su i oni izdani u organizaciji Festivala dalmatinskih klapa u Omišu. Među tim pjesmama valja izdvojiti skladbe koje je klapa uvrstila na svoj nosač zvuka i s kojima se predstavila u finalima *FDK-a* Omiš. To su redom dalmatinske narodne: *Murtolica*, *lipo cviče*, *Pramaliće moje*, *Spavaš li zlato moje*, *Dojdi u krilo moje*, *Blago, blago, blago 'nome*, *Ja odlazim draga* i autorske pjesme *Prid didovom slikom* i *Zeleni škoju, dobra dušo* dalmatinskog pjesnika Josipa Franičevića Pločara, *Prosti meni vilo* i *Rod delmatski išće glase* skladatelja i melografa Ljube Stipišića te *Zemlja* tekstopisca i pjesnika Jakova Dukića.

Uz dalmatinske, u nešto manjem broju (15), na repertoaru klape *Pinguentum* mogu se naći istarske narodne pjesme i one istarskih autora. Među tim pjesmama prevlast čine istarske narodne pjesme čiji je najčešći izvor zbirka pjesama Ljube Stipišića *Delmate Napjevi Istre i Hrvatskog primorja* čije je tekstove autor preuzeo iz zbirke pjesama *Zaspal Pave – zbirka notnih zapisa*

²¹ U prilogima se nalazi popis dalmatinskih narodnih i autorskih pjesama klape *Pinguentum*.

narodnih pjesama Istre i Hrvatskog primorja i prilagodio ih dalmatinskom klapskom pjevanju. Pjesme s područja Pazinštine koje klapa često izvodi na svojim nastupima i koje se mogu naći i njihovom nosaču zvuka jesu *Koliko je od Učke do mora* i *Zrasla mi ladonja*. Tu je i pjesma koja potječe iz južnije Istre – *Hijadu i devet godina* te pjesme iz Hrvatskog primorja – *Dobrinj je bili grad* i *Šetala se Jelica i Ive* te pjesma *Mala moja* koja se izvorno pjevala u Poreču i okolici i *Brkica*, narodna pjesma iz Buzeštine. Na repertoaru su se našle i pjesme iz istoimene zbirke za koje nije poznato područje iz kojeg potječu, a to su pjesme *Bilo vavek veselo* i *Bog se rodi va Betleme*.

Od pjesama istarskih autora koje je klapa *Pinguentum* uvrstila na svoj repertoar, ističu se zasigurno one buzetskog pjesnika Vladimira Pernića. Pjesme *Buzećanka*, *Ruža* i *U mom kraju* neizostavni su dio repertoara ove buzetske klape koja čuva i nerijetko njeguje istarsku tradiciju kroz dalmatinsku klapsku pjesmu. Uz Pernića, repertoar ove klape krasi i pjesma *Bukaleta* buzetskog pjesnika Miroslava Sinčića te čuvena *Draga nam je zemlja* Ivana Matetića Ronjgova i pjesma *Mladost* skladatelja i kantautora Brune Krajcara. S pjesmama *Buzećanka*, *Draga nam je zemlja*, *U mom kraju* i narodnim istarskim *Bilo vavek veselo*, *Zrasla mi ladonja* i *Mala moja*, klapa se od 2006. do 2010. godine predstavljala na *KIK Festu* i bila apsolutni pobjednik 2007., 2008., 2009. osvojivši prvo mjesto stručnog ocjenjivačkog suda, prvu nagradu publike i *Brkicu* – nagradu za najbolju interpretaciju napjeva s elementima istarsko-primorskog glazbenog izričaja. Uz istarske i dalmatinske pjesme, klapa je na svoj repertoar uvrstila i talijansku narodnu pjesmu *Molighe 'l fill che l'svoli*.

Iako je klapa *Pinguentum* prepoznatljiva po tradicionalnom *a capella* izričaju, na njihovom su se repertoaru *potkrale* i obrade hrvatskih pop pjevača, najčešće onih dalmatinskih poput legendarnog Olivera Dragojevića (*Ništa nova*, *Picaferaj*), Zlatana Stipišića Gibonija (*Lipa moja*, *Mi smo prvaci*) i Vinka Coce (*Mirno spavaj*, *ružo moja*, *Vilo moja*). Uz bok ovih pjesama dalmatinskog štih, našla se i pjesma *Cvijet čežnje*, nedavno preminulog Krunoslava Kiće Slabinca.

12. Zaključak

Klasko pjevanje UNESCO-om je zaštićen fenomen kulturne nematerijalne baštine koje vezujemo uz Dalmaciju i priobalje, a u novije vrijeme i uz istarski poluotok. Na području se Istre, koje od pamtivijeka njeguje UNESCO-om priznato tradicionalno pjevanje *na tanko i debelo*, 60-ih godina 20. stoljeća počinje popularizirati klasko pjevanje. Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti pojavu i praksu klaskog pjevanja u Dalmaciji i Istri, s posebnim naglaskom na pojavu ovog fenomena na istarskom poluotoku i analizom pojave tekstova narodnih pjesama u repertoarima istarskih klapa. Interes rada prvenstveno je bio vezan uz fenomen festivalske klape te je istraživanje u žarištu imalo građu vezanu uz *KIK Fest*, repertoar festivalske klape *Pinguentum* iz Buzeta i repertoar klapa na *FDK-u* Omiš. Obradeni su podaci evidencije nastupa i repertoara klapa koje su nastupale na Festivalu klapa Istre i Kvarnera u Buzetu dobiveni od *Pučkog otvorenog učilišta Augustin Vivoda*, te je prema njima analizirana pojava narodnih pjesama u repertoarima klapa. Usto, analizom odgovora dobivenima intervjuom sa Sanjinom Radovićem, voditeljem klape *Pinguentum* iz Buzeta, razmotren je stav pripadnika klapa prema uporabi tekstova narodnih pjesama. Na temelju podataka dobivenih od direktora *FDK* u Omišu Mije Stanića prikazana je i pojava istarskih i primorskih narodnih pjesama te pjesama istarskih i primorskih autora na *Festivalu*.

Analizom repertoara pjesama izvođenih na Festivalu klapa Istre i Kvarnera utvrđeno je da klape češće izvode dalmatinske narodne pjesme. Usporedbom dalmatinskih i istarskih narodnih pjesama utvrđeno je da 73% čine dalmatinske narodne pjesme čiji su izvori razni dalmatinski zbornici, među kojima su i oni izdani u organizaciji Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, dok 27% čine istarske narodne pjesme, čiji je izvor većinom zbirka *Zaspal Pave – zbirka notnih zapisa narodnih pjesama Istre i Hrvatskog primorja*, autora Ivana Matetića Ronjgova i Dušana Prašelja, čije je tekstove Ljubo Stipišić Delmata obradio i prilagodio

pjevanju na način i u duhu klapskog pjevanja u zbirci *Napjevi Istre i Hrvatskog primorja*. Sličnu situaciju nalazimo i kod repertoara klape *Pinguentum*. Usporedbom narodnih pjesama koje se nalaze na repertoaru ove klape, utvrđeno je da 69% čine one dalmatinske, a 31% istarske narodne, što je zapravo veliki udio s obzirom na činjenicu da je klapsko pjevanje primarno dalmatinskog podrijetla i da se u većini slučajeva klape u svoj repertoar uvršćuju upravo dalmatinske narodne ili autorske pjesme. Izvor je i ovih pjesama većinom prije spomenuta zbirka Ljube Stipišića Delmate. Analizom evidencije istarskih i primorskih pjesama na *FDK-u* Omiš potvrđeno je pet primorskih narodnih, dok one istarske nisu zabilježene. Uz ove pjesme, potrebno je istaknuti Nazorovu *Galiotovu pesan* i pjesmu *Gradiću moj lepi* primorskog književnika Rikarda Katalinića Jeretova koje su češće izvođene na *Festivalu*.

Iz svega navedenog može se zaključiti kako je praksa klapskog pjevanja u Istri veoma proširena i popularizirana u posljednja dva desetljeća te da se, zahvaljujući pojedincima i organizacijama tradicionalno dalmatinsko pjevanje uspješno povezalo s istarskim krajem uz pomoć obrada raznih istarskih narodnih pjesama. Na dodatnu popularizaciju klapskog pjevanja na istarskom poluotoku, kao i na uvrštavanje istarskih narodnih pjesama u klapske aranžmane, posebno je utjecao *KIK Fest*, promovirajući istarski melos kroz posebnu nagradu festivala *Brkica* kojim se od početka festivala potiče njegovanje istarskih narodnih pjesama. Toj su popularizaciji doprinijele i istarske i kvarnerske klape koje su se istarskim i primorskim narodnim pjesama predstavile, a često i pobjeđivale, na najvećem festivalu dalmatinskih klapa te tako široj publici potvrdile kako se istarska narodna poezija sjajno može sljubiti s dalmatinskim tradicionalnim pjevanjem. Nazorova *Galiotova pesan*, koja je uvrštena gotovo u standardni repertoar festivala, potvrda je kvalitete istarskih i primorskih klapa te veliko priznanje zalaganja i angažmana pojedinaca, kulturnih institucija poput *POU-a* Buzet te mnogobrojnih festivala koji su kroz godine rada doveli do toga da se uz

promociju klapske pjesme uspiju promovirati i istarske narodne pjesme te poseban istarski melos.

13. Popis literature

1. Banov-Depope, Estela: *Zvuci i znaci – Interkulturene i intermedijalne kroatističke studije*, Leykam International d.o.o., Zagreb 2011.
2. Banov-Depope, Estela: *Tiskani i rukopisni zapisi usmene književnosti i etnografske građe Stjepana Žiže* u zborniku radova: *Istarske i kvarnerske teme: radovi sa znanstvenoga skupa Etnološke i folklorističke znanosti u Kvarnerskome primorju i Istri u 19. i 20. stoljeću*, Rijeka 2017.
3. Bezić, Jerko. *Etnomuzikološki pristupi dalmatinskoj folklornoj urbanoj pjesmi, Mogućnosti*, br. 6, Split: Književni krug u Splitu, 1980.
4. Bošković-Stulli, Maja: *O usmenoj književnosti izvan izvornog konteksta* u zborniku radova *Folkloristička čitanka*, Zagreb 2010.
5. Buble, Nikola: *Glazba kao dio života: etnomuzikološke teme*, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Matica hrvatska, Split 1997.
6. Buble, Nikola: *Kulturološki pristup glazbi*, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Matica hrvatska, Split 2004.
7. Čaleta, Joško i Bošković, Jurica: *Mediterranski pjev: o klapama i klapskom pjevanju*, Večernji list, Zagreb 2011.
8. Čaleta, Joško: "Klapa i klapsko pjevanje – prepoznatljiv glazbeni identitet južnoga jadranskog obalnog i otočkog prostora". U zborniku radova: *More – hrvatsko blago*: glavni urednik Zvonimir Radić, Naklada Zvonimir Radić, Zagreb 2016, str. 765-770
9. Drandić Gorički, Sanja: *Nematerijalna kulturna baština Istre*. Diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:296637>
10. Ganza, Herci: *Festival dalmatinskih klapa Omiš: 1967. – 2016.*, Festival dalmatinskih klapa Omiš, Omiš 2017.
11. Grgić, Miljenko. *Ljetopisi festivala dalmatinskih klapa, Omiš – 1967-2006*, Festival dalmatinskih klapa, Omiš 2006.

12. Ivančan, Ivan: *Istarski narodni plesovi*, Institut za narodnu umjetnost, Zagreb 1963.
13. Matetić Ronjgov, Ivan: *Zaspal Pave: zbirka notnih zapisa narodnih pjesama Istre i Hrvatskog primorja*, Ustanova Ivan Matetić Ronjgov, Rijeka 2017.
14. Miholić, Irena, Sikirica, Jelena: *Hrvatska tradicijska glazba – priručnik za učiteljice/učitelje glazbene kulture*, Profil, Zagreb 2009.
15. Miličević, Josip: *Narodna umjetnost Istre*, Zavod za istraživanje folklor, Zagreb 1988.
16. Milošević, Maja. *Repertoar za klape na festivalu Večeri dalmatinske pisme – Kaštela (1999.-2008.)*. *Arti musices* 42, br. 2 (2011): 209-235. <https://hrcak.srce.hr/79650>
17. Milin Ćurin, Vedrana: *Žene u klapskom pjevanju*. Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu. Split 2016.
18. Palčić, Elena: *Ceranski balon kao životni stil i održiva tradicija – Završni rad*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka 2015.
19. Povrzanović, Maja. "Dalmatinsko klapsko pjevanje, promjena konteksta." *Etnološka tribina* 19, br. 12 (1989): 89-98. <https://hrcak.srce.hr/80535>
20. Primorac, Jakša: "O estetici klapskog pjevanja" *Narodna umjetnost* 47, br. 2 (2010): 31-50. <https://hrcak.srce.hr/61982>
21. Rudan, Ive: *Narodna čakavska poezija na tlu Istre i Hrvatskog primorja*, Čakavski sabor, Pula 1979.
22. Stipišić - Delmata, Ljubo: *Napjevi Istre i Hrvatskog primorja u obradama za klapsko pjevanje a capella*, Gradska knjižnica i čitaonica, Pula 2002.
23. Vitez, Zorica; Muraj, Aleksandra: *Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha*, Barbat: Institut za etnologiju i folkloristiku: Galerija Klovićevi dvori, Zagreb 2001.

Izvori dobiveni terenskim istraživanjem

24. Intervju s voditeljem klape *Pinguentum*: Sanjin Radović, siječanj 2021., Narodni dom u Buzetu
25. Korištenje arhivske građe *KIK Festa* (kronološki popis nastupa repertoara i klapa koje se nastupale na festivalu): Mirjana Pavletić, direktorica festivala

Internetski izvori

26. Festival dalmatinskih klapa u Omišu, pristupano 10. prosinca 2020. <http://fdk.hr/klapa/>
27. Glazbeno društvo *Sokol* Buzet – Klapa *Pinguentum*, pristupano 11. veljače 2021. <https://www.gd-sokol.hr/sekcije-drustva/klapa-pinguentum>
28. Hrvatska katolička mreža: Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja, pristupano 20. prosinca 2020. <https://hkm.hr/kulturni-biseri/dvoglasje-tijesnih-interval-a-istre-i-hrvatskog-primorja/>
29. Istria Sun: UNESCO - Nematerijalna baština, pristupano 15. listopada 2020. <https://www.istriahun.com/istra/unesco>
30. Leksikografski zavod Miroslav Krleža: Muzikologija, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, pristupano 15. listopada 2020. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42634>
31. Leksikografski zavod Miroslav Krleža: Usmena književnost. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje., 2021, pristupano 14. studenog 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63417>
32. Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda" Buzet: KIK Fest – Festival klapa Istra i Kvarnera, pristupano 20. prosinca 2021. <http://www.poubuzet.hr/manifestacije/kik-fest-festivala-klapa-istre-i-kvarnera/>

- 33.UNESCO: Intangible cultural heritage: What is intangible cultural heritage?, pristupano 12. svibnja 2021. <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>
- 34.UNESCO: Intangible cultural heritage: Purpose of the Lists, pristupano 12. svibnja 2021. <https://ich.unesco.org/en/purpose-ofthe-lists-00807#representative-list-of-the-intangible-cultural-heritage-of-humanity>
- 35.Zaspal Pave, pristupano 12. svibnja 2021. <https://zaspal-pave.ustanova-imronjgov.hr/bujstina>

14. Prilozi

1. Prilog – Transkript intervjua s klapom *Pinguentum* (Buzet)

Ovaj intervju upotrijebit će se za pisanje diplomskog rada *Klapsko pjevanje u Dalmaciji i Istri*. Intervju će se obaviti sa Sanjinom Radovićem, voditeljem klape *Pinguentum*.

PITANJE: Dobar dan Sanjine i hvala što ste se odazvali na ovaj intervju. Za početak, možete li mi reći nešto o samim počecima klape *Pinguentum*. Kako i kada se klapa osnovala? Kako ste došli na ideju osnivanja klape i koliko klapa već djeluje?

ODGOVOR: Dobar dan i hvala na pozivu za intervju. Pa evo, počeli smo pri kraju srednje škole, još kao tinejdžeri. To je bio početak 90-ih, ratna vremena. Bila je kriza i nije bilo novaca pa smo se krenuli družiti po konobama i tako se zapravo složila ekipa koja je imala sluha. Onda smo, inspirirani klapom *Roč* koja je tada bila aktivna, došli na ideju da bismo i službeno napravili klapu. Na proljeće 1994. godine počeli smo s probama, a prvi nastup imali smo na Božićnom koncertu u Narodnom domu u Buzetu. Na prvom nastupu je bilo osam članova, a kasnije se malo mijenjao sastav. Godine 1997. smo se razišli i onda smo se tražili do 2005. godine i od tada, pa sve do danas, djelujemo u istom sastavu. Onda smo opet krenuli bez ikakve ambicije, po konobama, družili se, pjevali. No, ljudi su ubrzo prepoznali naš potencijal i počeli nas nagovarati da se prijavimo na Festival dalmatinskih klapa u Omišu i onda smo se 2008. godine odlučili prijaviti i odmah smo postali zvijezde. Osvojili smo nagradu najboljeg debitanta, treću nagradu žirija i treću nagradu od publike, što je za jednu klapu koja nije iz Dalmacije i koja je bila potpuno nepoznata, veliki uspjeh. Onda smo kontinuirano odlazili na Omiš svake godine, sve do 2015. godine. Uvijek smo bili negdje pri vrhu, a najlošiji

plasman nam je bilo šesto mjesto. Nakon toga uslijedila je opet mala pauza, no odlučili smo se vratiti 2020. godine kada smo se opet prijavili na *Festival* i osvojili drugo mjesto žirija.

PITANJE: Od svih tih nagrada koje ste osvojili na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu možete li reći koja Vam je najdraža?

ODGOVOR: Pa vjerojatno bi to bila ta prva nagrada žirija. To je zapravo bio jedan veliki šok. Došli smo na natjecanje kao debitanti i nama je bio cilj da uđemo u finale. Godinu prije nas u finale je uspjela ući klapa *Motovun*, a prije toga dosta je muških klapa iz Istre pokušavalo, no bezuspješno. Posebno nas je iznenadila i nagrada publike jer smo bili jedna nepoznata klapa iz Istre za koju je onda malo tko čuo.

PITANJE: Možete li mi reći je li bilo teško nastupati kao istarska klapa na tako jednom prestižnom festivalu dalmatinskih klapa? Možete li podijeliti neka iskustva? Kako su Vas ostale klape prihvatile i koliko se zapravo bilo teško probiti na taj klapski vrh?

ODGOVOR: Mogu reći da su naša iskustva uglavnom pozitivna. Ja sam u onom periodu između, kada je klapa *Pinguentum* imala kratku pauzu, nastupao s klapom *Lungomare* iz Umaga koja je u to vrijeme bila najbolja istarska klapa. Oni su se više puta pokušali probiti u finale, no bezuspješno. Upravo zbog tog razloga često su se znale čuti priče da jedna istarska klapa na takvom festivalu nema šanse i da se je probiti u finale moguće samo ako 'pjevaš deset puta bolje od dalmatinskih klapa'. Međutim, ispalo je da to i nije tako strašno i da kad se pojavi klapa koja je uistinu dobra i kvalitetna oni to znaju cijeliti i prepoznati. Ravnatelj, žiri i sve klape koje su nastupale uvijek su nas rado prihvaćali, a uz to stekli smo i puno

prijateljstva. Rivalstva je uvijek bilo, i bit će jer je to ipak natjecanje, ali nakon nastupa uvijek svi zajedno pijemo, pjevamo i družimo se što je ono najvažnije.

PITANJE: Pobjeđivali ste i na raznim festivalima diljem Lijepe naše, a najviše ste nagrada osvojili na Festivalu klapa Istre i Kvarnera koji se održava u Vašem rodnom gradu. Možete li reći koliko puta ste nastupali na *KIK-u* i izdvojiti neke od najznačajnijih nagrada?

ODGOVOR: Na *KIK-u* smo ustvari nastupali od kad postoji, i zapravo tih prvih četiri godina to nije bio festival nego susret koji je inicirala klapa *Roč* koja je u to vrijeme na ovim prostorima bila popularna. Na Festivalu smo predstavili već 1995., a kao klapa u ovom današnjem sastavu, smo službeno počeli nastupati od 2006. godine. Odmah smo pobijedili, iako moram reći da nije bilo baš zaslužen. Tu su nam malo išli na ruku jer smo bili domaćini, s čime ja nisam bio zadovoljan pa sam se osobno potrudio se da žiri malo promijeni. Tako smo ubrzo na *KIK* dovukli razne članove žirija koje smo upoznali po festivalima u Dalmaciji poradili na tome da se i to 'žiriranje' dovede na neku razinu. Nakon što smo 2008., 2009. i 2010. osvojili prvu nagradu žirija, odlučili smo pauzirati tri godine i dati prostora ostalim klapama. Vratili smo se 2014. godine i izgubili. Pobijedila nas je klapa *Vinčace* iz Novog Vinodolskog. To je klapa koja je trenutno najbolja pa nije bila sramota od njih izgubiti. Od onda se oni i mi izmjenjujemo s pobjedama.

PITANJE: Festival klapa Istre i Kvarnera poznat je po jednoj specifičnoj nagradi *Brkica* koja se dodjeljuje za najbolju interpretaciju napjeva s elementima istarsko-primorsko glazbenog izričaja. Možete li mi reći nešto više o toj nagradi. Koliko ste je puta osvojili na Festivalu?

ODGOVOR: Nisam baš točno siguran koliko smo *Brkica* osvojili, no mogu reći da ih je bilo. Klape uglavnom pjevaju dalmatinske pjesme jer klapska pjesma

potječe iz Dalmacije, no pošto se Festival odvija u Istri i ovdje nastupaju istarske i primorske klape, s nagradom *Brkica* htjelo se potaknuti klape da pjevaju ipak i istarske pjesme. Čak je Festival neko vrijeme održavao natječaj za istarske skladbe, no to se ipak nije održalo zbog premalog interesa. Žiri prilikom odabira najbolje izvedbe s istarskim melosom gleda skladbu, melodiju, koja mora imati čim više istarskih elementa, ali i kvalitetu pjevanja. Uglavnom, svrha nagrade je da potiče pjevanje istarskih pjesama.

PITANJE: Je li se na Vašem repertoaru za *KIK* našlo više istarskih narodnih pjesama, dalmatinskih narodnih pjesama, ili su to pak više bile autorske pjesme?

ODGOVOR: Najviše smo ipak dalmatinskih pjesama pjevali, to su bile ili narodne pjesme ili pjesme koje su autori skladali isključivo za klapsko pjevanje. Neko vrijeme smo pjevali jednu dalmatinsku i jednu istarsku pjesmu, no onda se znalo dogoditi da smo nekih godina znali osvojiti sve tri nagrade, onu od žirija, publike i *Brkicu*, pa smo iz tog razloga odlučili isključiti tu istarsku kako bismo dali prostora ostalim klapama. U zadnje vrijeme nešto rjeđe pjevamo istarske pjesme na *KIK-u*, ali i općenito. Većinom se na našem repertoaru mogu naći dalmatinske narodne i autorske skladane za klape, onda imamo nešto i istarskih narodnih, a zna se naći i neka obrada, no u principu to ne volimo i ne prakticiramo.

PITANJE: Dotaknimo se sada Vašeg repertoara pjesama. Jedan je etnomuzikolog za Vas rekao da ste *jedna od rijetkih klapa koja nije krenula linijom manjeg otpora u manje zahtjevnije forme zabavne glazbe kojima se lakše dolazi do šireg kruga publike i da ste jedan od najvjernijih interpretata klapske pjesme* (Ćaleta; Bošković 2011). Kako biste to komentirali? Je li to doista tako?

ODGOVOR: Šira publika više voli ono što zna, ono što je popularno i što izaziva najviše ovacija i pozornosti, i to je sasvim normalno. No, mi smo u klapi

jednostavno skloniji tradicionalnom načinu pjevanja. Počeli smo pjevati *sotto voce* po konobama i zapravo od onda pa sve do danas negujemo takav stil, isključivo *a capella*, pjevanja. Tu i tamo imamo nekih obrada popularnih pjesama, ali fokus nam je ipak na toj tradiciji i pjesmama.

PITANJE: Kako komentirate klape koje koriste instrumentalnu pratnju u svojim izvedbama i na taj način populariziraju klapsku pjesmu?

ODGOVOR: Jako mnogo rasprava je postojalo i još uvijek postoji na tu temu. Kada je postojao klapski forum na tu su se temu lomila koplja. Bilo je tu rasprava mogu li se to uopće zvati klape i slično tome. Zabavne popularne pjesme su napravljene za soliste i kada se ta pjesma prilagodi klapi onda to u velikoj većini zvuči kao neka solistička izvedba u kojoj jedan glas vodi pjesmu, a ostali samo prate i nemaju neki veliki doprinos. Ja to ne podržavam, ali nemam ništa protiv onih koji to prakticiraju. To je ipak jedan od uspješnih način za doprijeti do publike. I nekad su u samoj Dalmaciji postojale tradicionalne klape s instrumentima, pogotovo na šibenskom i dubrovačkom području. Dakle, na tim prostorima je to tradicija i oni i nagnju tom načinu pjevanja. Dok, s druge strane, tzv. splitski bazen koji je nekakav centar klapskog pjevanja, pjeva isključivo *a capella* i mi smo se nekako više našli u tom načinu pjevanja.

PITANJE: Kako se odlučujete koje ćete tekstove obraditi? Koji je glavni izvor tih tekstova? Jesu to zbirke pjesmama nekih specifičnih autora, ili nešto sasvim drugo?

ODGOVOR: Većina pjesama koje izvodimo je iz dalmatinskih zbornika. *Omiški festival* je također izdao tri zbornika dalmatinskih pjesama i tamo se zapravo mogu naći i narodne i autorske. Što se tiče istarskih pjesama koje izvodimo, izvor je uglavnom zbirka Ljube Stipišića koji je obradio istarske pjesme za dalmatinsku

klapu. Isto oko ove teme etnomuzikolozi lome koplja i neki zapravo ne podržavaju to što je Stipišić istarske tekstove prilagodio dalmatinskom klapskom melosu i tako izostavio tu istarsku melodiju. Što se mene tiče, ja ne vidim ništa sporno u tome što je učinio, on je istarske tekstove prilagodio za dalmatinsku klapu i tako stvorio neki hibrid, a na klapama je da odluče hoće li te pjesme uvrstiti u svoj repertoar. Što se tiče toga kako odlučujemo koje ćemo pjesme uvrstiti na repertoar, tu moram reći da ja zapravo ne kopam po knjigama i tražim određene tekstove. Većinom se vodim tehnikom slušanja. Preslušavam druge klape, njihove izvedbe i koncentriram se poglavito na melodiju. Rijetke su situacije da isključivo zbog nekog teksta odlučimo obraditi neku pjesmu, tu ipak glavnu ulogu igra dobra melodija.

PITANJE: Poznato je da ste izdali CD naziva *U mom kraju* u nakladi Croatia Recordsa. Možete li reći nešto više o nastajanju tog CD-a? Kako ste se odlučili koje ćete pjesme uvrstiti na album? Zašto ste se odlučili baš na tu podjelu dalmatinske/istarske pjesme?

ODGOVOR: Nakon što počeli ozbiljnije raditi i skupljati neke nagrade, razmišljali smo da bi bilo dobro da to sve nekako ovjekovječimo da nešto ostane. Željeli smo da jednog dana, kada se prestanemo time baviti ipak postoji neki trag da smo djelovali. To nam je bio neki osnovni motiv kojim smo se vodili. Nismo htjeli od toga zaraditi ili nešto slično jer se takvi CD-i zapravo ni ne prodaju, pogotovo ovaj repertoar koji mi pjevamo. Što se tiče toga kako smo se odlučili što uvrstiti na repertoar, tu smo nekako htjeli pomiriti tu tradiciju, otkuda potječe klapska pjesma, pa je zato jedan dio CD-a posvećen dalmatinskim pjesmama, i naš istarski kraj iz kojeg potječemo. Većina našeg repertoara i inače čine dalmatinske pjesme, a na CD smo konkretno uvrstili sve pjesme koje smo pjevali u finalima Festivala dalmatinskih klapa u Omišu. Budući da smo mi klapa iz Istre, htjeli smo da na CD-u imamo i te istarske pjesme koje često izvodimo. Većinom

su to pjesme iz, prije spomenute, zbirke pjesama Ljube Stipišića. Jedna od njih je i *Buzećanka*, pjesma istarskog pjesnika Vlade Pernića, koju je obradio Josip Kaplan. No, on ju je opet obradio za dalmatinsku klapu i izostavio taj prepoznatljivi istarski melos.

PITANJE: Kako promatrate klapsku scenu u Istri i na Kvarneru? Možete li navesti neke od klapa u Istri i na Kvarneru koje po Vama njeguju pravi *a capella* klapski izričaj?

ODGOVOR: Pa što se tiče Istre, ne znam koga bih izdvojio, osim nas. Skoro pa bih se usudio reći da smo mi jedina klapa u Istri koja njeguje taj tradicionalni način pjevanja i najmanje radi obrade popularnih pjesama. Na Kvarneru svakako bih izdvojio klapu *Vinčace*. Na njihovom repertoaru se mogu naći prave *a capella* pjesme i oni su trenutno klapa broj jedan i, između ostalog, ozbiljna tradicionalna klapa. Što se tiče ostalih klapa, tu bih morao razmisliti kad bih htio izdvojiti one prave *a capella* tradicijske klape. Klapska scena u Istri je trenutno na nekoj silaznoj putanji. Pred jedno 10-15 godina desio se jedan klapski *boom*, kada su klape bile na vrhuncu popularnosti i kada je postojao velik broj klapa. No, nakon nekog vremena, to se počelo smanjivati i to se jako vidi po susretima klapa.

PITANJE: Postoji li po Vama neki sraz između dalmatinskih klapa i istarskih/primorskih ili klapa koje dolaze iz ostalih dijelova *Lijepa Naše*?

ODGOVOR: Što se tiče nekog sukoba među dalmatinskih i istarskih klapa, tu stvarno nikad nismo naišli na neke razmirice ili da smo se osjećali nepoželjnima na festivalima. Ono što ja znam i što sam čuo je slučaj iz 90-ih, kada je primorska klapa *Fortunal* došla na Omiš i deklasirala dalmatinske klape. To je zapravo bio prvi slučaj da je jedna vanjska, ne dalmatinska klapa, pomela dalmatinsku konkurenciju i tada je to zapravo za dalmatinske klape bio šok i nevjerica i nešto

što nikako nisu očekivali. Tada su se organizirali i neki okrugli stolovi na kojima se raspravljalo treba li uopće dopustiti klapama izvan Dalmacije nastupanje na *Festivalu*. Međutim, danas je to sasvim drugačije, ova liberalnija strana je pobijedila i klape izvana kontinuirano dolaze i nastupaju.

PITANJE: Za kraj, koji su Vaši planovi za budućnost? Ove Vam je godine za dlaku izmaknuo drugi *Zlatni štit* u Omišu, planirate li se prijaviti i druge godine? Je li možda u planu neka nova suradnja ili izdavanje novog nosača zvuka?

ODGOVOR: Nakon nekoliko godina pauze, odlučili smo opet u istom sastavu nastaviti ono što smo započeli te smo mislili da nikada nećemo dostići onaj uspjeh koji smo imali u tim početničkim danima, no ispada da smo se prevarili. Sada smo već došli u neke godine, svi imamo obitelji pa smo odlučili ići malo ležernije. Mogu reći da se ove godine sigurno nećemo prijaviti na Omiš. Odlučili smo da se sigurno nećemo natjecati svake godine jer nam je to naporno. Vjerojatno će to biti svake druge ili svake treće godine. No, iako se ne idemo natjecati, ne znači da ćemo propustiti Omiš. Ove se godine idemo predstavljati na *Večer novih skladbi* i *Autorsku večer Duška Tambače*. Što se tiče CD-a zasad nemamo ništa u planu, ali nikad se ne zna.

2. Prilog – Repertoar klape *Pinguentum*

Dalmatinske narodne pjesme

1. *Blago, blago, blago 'nome*
<https://www.youtube.com/watch?v=FKB1scJ4oNs>
2. *Bog se rodi va Betleme*
3. *Čija je ono divojka*
4. *Da bi bila stvar moguća*
5. *Dobro jutro, ca se ne javiješ*
6. *Dojdi u krilo moje*
https://www.youtube.com/watch?v=Q_YXcUwkksA
7. *E, kad ja iden staren gradu*
8. *Golubice nemoj spati*
9. *Izresla ruža rumena*
10. *Ja odlazim draga*
https://www.youtube.com/watch?v=Sj6yN7_WFWE
11. *Jubavi, ufanje veliko*
12. *Kad sam bio na tvom grobu*
13. *Kroz planine, barda i gore*
14. *Momen dragu, prva mu je leva*
15. *Murtolica, lipo cviče*
https://www.youtube.com/watch?v=rb-jgVv1deA&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=1
16. *Na me pogled tvoj obrati*
17. *Okruk selo*
18. *Omili mi u selu divojka*
19. *Ponistra je drivo*
20. *Pramaliće moje*

https://www.youtube.com/watch?v=ylyVmJ1ujF4&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=3

21. *Projden kroz pasike*

22. *Rumen đule*

23. *Spavaš li zlato moje*

<https://www.youtube.com/watch?v=CXaLvZVaQ8A>

24. *Svet Ivane o' moga Trogira*

25. *Ti si nestala tiho*

26. *U poju se mala*

27. *Vilo, dvi jabuke*

28. *Zbogom oče, majko*

29. *Znaš neviro*

30. *Žrtva ljubavi*

31. *Mare moja, moj uzorje*

32. *Snivaj sanak*

33. *Garifule, cviče moje*

https://www.youtube.com/watch?v=E451LSFoCKA&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=10

Pjesme dalmatinskih autora

1. *Dalmatino, povišću pritrujena* – obrada i tekst: Lj. Stipišić

2. *Kora kruha u vinu* – obrada: V. Škurla i J. Banov / tekst: S. Popović

3. *Loza u škripu* – obrada: R. Kraljević / tekst: N. Begić

4. *Oče naš* – Lj. Stipišić

5. *Prid didovom slikom* – obrada: D. Tambača / tekst: J. Franičević Pločar

<https://www.youtube.com/watch?v=jGIayFk94GM>

6. *Prosti meni vilo* – obrada i tekst: Lj. Stipišić

https://www.youtube.com/watch?v=2kwzt5XgeeA&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=4

7. *Rod delmatski išće glase* – obrada: D. Tambača / tekst: Lj. Stipišić
https://www.youtube.com/watch?v=md82BEY2TsE&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=6
8. *Sutra će te ponit* – obrada: K. Magdić/ tekst: J. Fiamengo
9. *U đardinu* – obrada: Lj. Stipišić i S. Benzon / tekst: I. Bašič
10. *Vesela radosti, krunovito blago* – obrada: L. Kuba / tekst: Lj. Stipišić
11. *Zeleni škoju, dobra dušo* – obrada: D. Tambača / tekst: J. Franičević
https://www.youtube.com/watch?v=N_K6od9nJ9c&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=12
12. *Zemlja* – obrada: M. Čačija / tekst: J. Dukić
https://www.youtube.com/watch?v=qLIBcHaZr8I&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=2
13. *Vive le compagnie* – obrada i tekst: V. Vodušek
14. *Veličaj* – /
15. *Haj* – /
16. *Golubice bila* – /

Istarske narodne pjesme

1. *Hiljadu i devet godina*
https://www.youtube.com/watch?v=ARqFOAkTjKY&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=18
2. *Koliko je od Učke do mora*
<https://www.youtube.com/watch?v=kpL3HSgxxMQ>
3. *Zrasla mi ladonja*
https://www.youtube.com/watch?v=B0Az5KEt1Ac&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=20

4. *Bilo vavek veselo*

<https://www.youtube.com/watch?v=qAxvUnl3ssQ>

5. *Mala moja*

https://www.youtube.com/watch?v=39fFwtUeLKY&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=24

6. *Bog se rodi va Betleme*

https://www.youtube.com/watch?v=V3NpaGRM9jo&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=16

7. *Brkica*

https://www.youtube.com/watch?v=dztQ-07M0Vk&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=26

8. *Dobrinj je bili grad* – Hrvatsko primorje

https://www.youtube.com/watch?v=5EIagdrTQuY&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=17

9. *Šetala se Jelica i Ive* – Hrvatsko primorje

Pjesme istarskih autora

1. *Buzećanka* – obrada: J. Kaplan / tekst: V. Pernić

https://www.youtube.com/watch?v=f0WJOXUxvHA&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=15

2. *Ruža* – obrada: J. Kaplan / tekst: V. Pernić

https://www.youtube.com/watch?v=YK0zMWCqB_4&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=19

3. *U mom kraju* – obrada: J. Kaplan / tekst: V. Pernić

https://www.youtube.com/watch?v=7z4D3PMAYjE&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=14

4. *Bokaleta* – obrada: N. Milotti / tekst: M. Sinčić

https://www.youtube.com/watch?v=LLvbGHwdkOw&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=21

5. *Draga nam je zemlja* – obrada: Lj. Stipišić / tekst: I. M. Ronjgov

https://www.youtube.com/watch?v=Lm_sOEnLu-0&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=25

6. *Mladost* – obrada: Lj. Stipišić / tekst: B. Krajcar

Pjesme hrvatskih pop pjevača

1. *Ništa nova* – Oliver Dragojević

https://www.youtube.com/watch?v=z6sS_yUeUWQ&list=OLAK5uy_mTQFTwWA9OMO1ecUV-h4g5gDPjyJOTkt0&index=13

2. *Picaferaj* – Oliver Dragojević

3. *Lipa moja* – Zlatan Stipišić Gibonni

4. *Mi smo prvaci* – Zlatan Stipišić Gibonni

<https://www.youtube.com/watch?v=Z9v0vH-qXc0>

5. *Mirno spavaj, ružo moja* – Vinko Coce

6. *Vilo moja* – Vinko Coce

7. *Cvijet čežnje* – Krunoslav Kićo Slabinac

Talijanske narodne pjesme

1. *Molighe 'l fill che l'svoli*

3. Prilog – Istarske i primorske pjesme izvedene na FDK-u Omiš

1. *Galiotova pesan* – obrada K. Magdić / tekst: V. Nazor
<https://www.youtube.com/watch?v=yzMLZ7QDors>
2. *Gradiću moj lepi* – obrada I. Frleta / tekst: R. K. Jeretov
<https://www.youtube.com/watch?v=U9cozIkNAhA>
3. *Kada se Pavle ženjaše*
<https://www.youtube.com/watch?v=ApTvirPzMdk>
4. *Nagnulo se*
5. *Sjaj miseče*
<https://www.youtube.com/watch?v=tHvmZOa0Ovw>
6. *Šetala se Jelica i Ive*
<https://www.youtube.com/watch?v=YZr7AsjrVtE>
7. *Vapor plovi*
<https://www.youtube.com/watch?v=UbQkHyJ6vqY>

4. Prilog – Fotografije klape *Pinguentum*

Jedan od prvih nastupa klape *Pinguentum* na Festivalu klapa Istre i Kvarnera – *Pivajući sva smo blaga stekli* u svom prvom sastavu, izvor: Ana Pernić, 25 godina klape *Pinguentum* (Facebook).

Klapa *Pinguentum* iz Buzeta s prijateljima iz klape *Boškarin* iz Huma na Festivalu klapa Istre i Kvarnera.

Klapa *Pinguentum* na manifestaciji *Subotina po starinski* (2009.) u Starom gradu u Buzetu, © Dejan Hren.

Slavljenički koncert klape *Pinguentum* na Trgu Vela šterna u Starom gradu u Buzetu nakon osvajanja Omiške zlatne stine na FDK-u Omiš 2011. godine, © Dejan Hren.

Klapa *Pinguentum* na FDK-u Omiš 2020. godine nakon osvajanja Srebrnog štita (2. mjesto stručnog ocjenjivačkog žirija), Festival dalmatinskih klapa Omiš (Facebook).

15. Sažetak

Temelj je proučavanja ovog diplomskog rada pojava i praksa klapskog pjevanja u Dalmaciji i Istri s posebnim naglaskom na pojavu ovog fenomena na istarskom poluotoku i analizom pojave tekstova narodnih pjesama u repertoarima istarskih klapa. Radom se pokušava prikazati pojam klape, klapskog pjevanja kao UNESCO-om zaštićenim fenomenom kulturne nematerijalne baštine, a u žarištu interesa su tekstovi pjesama, i osobito udio zapisa tradicionalnih usmenih pjesama u repertoaru festivalskih klapa. Kako bi se što zornije prikazala praksa klapskog pjevanja u Dalmaciji, u radu se prikazuje i kratak presjek Festivala dalmatinskih klapa u Omišu. Naglasak je stavljen na širenje i popularizaciju klapskog pjevanja na istarskom poluotoku te na izvedbe istarskih narodnih tekstova u repertoarima klapa. Kao primjeri i glavni izvor analize u radu su proučeni repertoar jedinog festival natjecateljskog karaktera u Istri i Primorju – Festivala klapa Istre i Kvarnera u Buzetu te stvaralaštvo klape *Pinguentum* iz Buzeta, kao jedan od glavnih promotora klapske pjesme u Istri, ali i šire.

Ključne riječi

Folkorna glazba, narodna pjesma, nematerijalna kulturna baština, klapa, klapsko pjevanje, klapska pjesma.

Naslov rada na engleskom jeziku

Klapa singing in Dalmatia and Istria

Keywords

Folk music, folk song, intangible cultural heritage, klapa, klapa singing, klapa song.